VBRIS

EUROCENTRALASIAN LESBIAN*COMMUNITY

GRAFIČKA NOVELA

HRABROST JE TRAŽITI POMOĆ

Kako graditi zdrave odnose i brinuti o sebi

LABRIS
Beograd, 2025

SADRŽAJ

- UVODNA REČ 5
- IZMEĐU ZIDOVA 7
- OŽILJCI POD KOŽOM 23
- PRE NEGO ŠTO CVET PROCVETA .. 37
- ZAVRŠNA REČ 51
- O LABRISU 54

UVODNA REČ

Drage čitateljke i čitaoci,

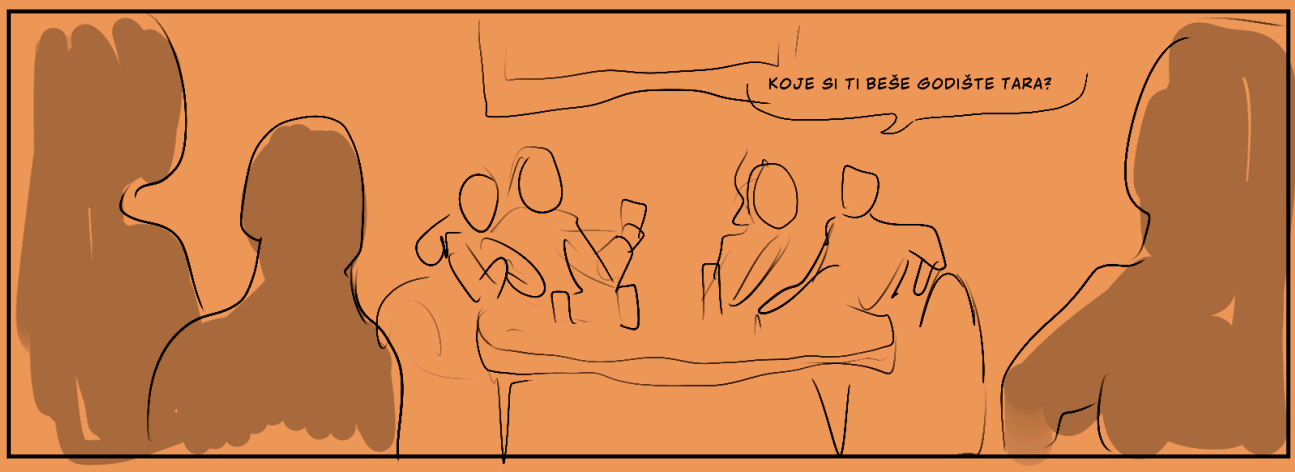
Pred vama je grafička novela koja otvara temu o kojoj se često ćuti – *nasilje u lezbejskim partnerskim odnosima*. U društvu koje još uvek nosi brojne predrasude prema lezbejskim i LBTIQ zajednicama, nasilje koje se događa unutar tih veza često ostaje nevidljivo, neprepoznato ili se minimizira kao „nešto što se ne dešava među ženama“. Međutim, istina je da na nasilje niko nije imun i da se ono se može desiti svuda gde postoji kontrola, strah i narušavanje granica.

Heroine ove novele, svaka na svoj način, suočavaju se sa psihičkim, emocionalnim, ekonomskim ili fizičkim nasiljem, ali ono što povezuje sve tri priče jeste trenutak kada odlučuju da prekinu tišinu i potraže pomoć. Taj trenutak hrabrosti pokazuje koliko nam je svima važan sistem podrške – da znamo da možemo da se oslonimo na naše porodice, bilo biološke ili izabrane, na prijateljice, drugarice, komšinice, ali i na organizacije koje pružaju stručnu pomoć, podršku i razumevanje.

Labris je tu da bude deo tog sistema podrške. Kroz besplatnu psihološku i pravnu pomoć, želimo da svaka žena zna da nije sama, da ima pravo na život bez nasilja, i da izlaz postoji, čak i kada sve deluje beznadežno.

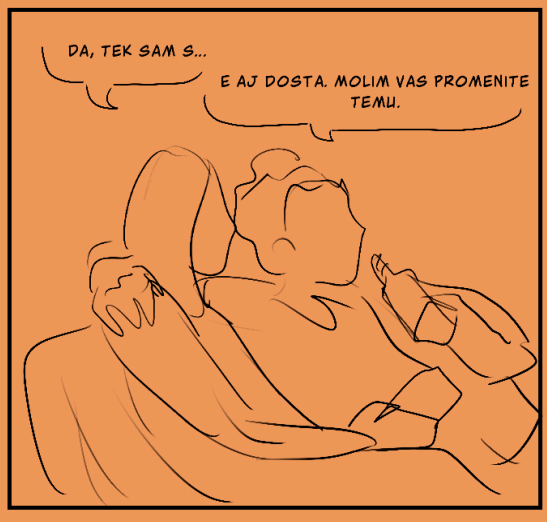
Nadamo se da će stranice pred vama doprineti tome da o ovoj temi govorimo glasnije, da se međusobno podržavamo, i da svaka žena zna da nasilje nikada nije ljubav, kao i da HRABROST JE POTRAŽITI POMOĆ!

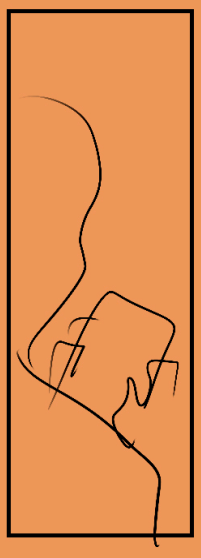
Ova grafička novela nastala je u okviru projekta „Prevencija nasilja u partnerskim odnosima LBTIQ žena i nebinarnih osoba i obezbeđivanje adekvatne podrške i zaštite“, koji finansira *Eurocentralasian Lesbian Community (EL*C)*.

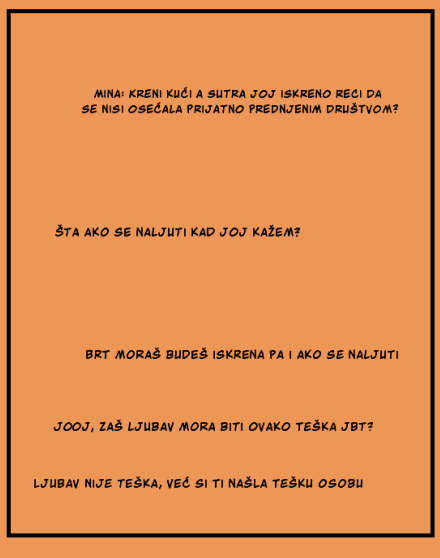

KOJE SI TI BEŠE GODIŠTE TARA?

NULA ŠESTO.

AU JEBOTE AL SAM MATOR. PA TI SI TEK NAPUNILA OSAMNEST GODINA?

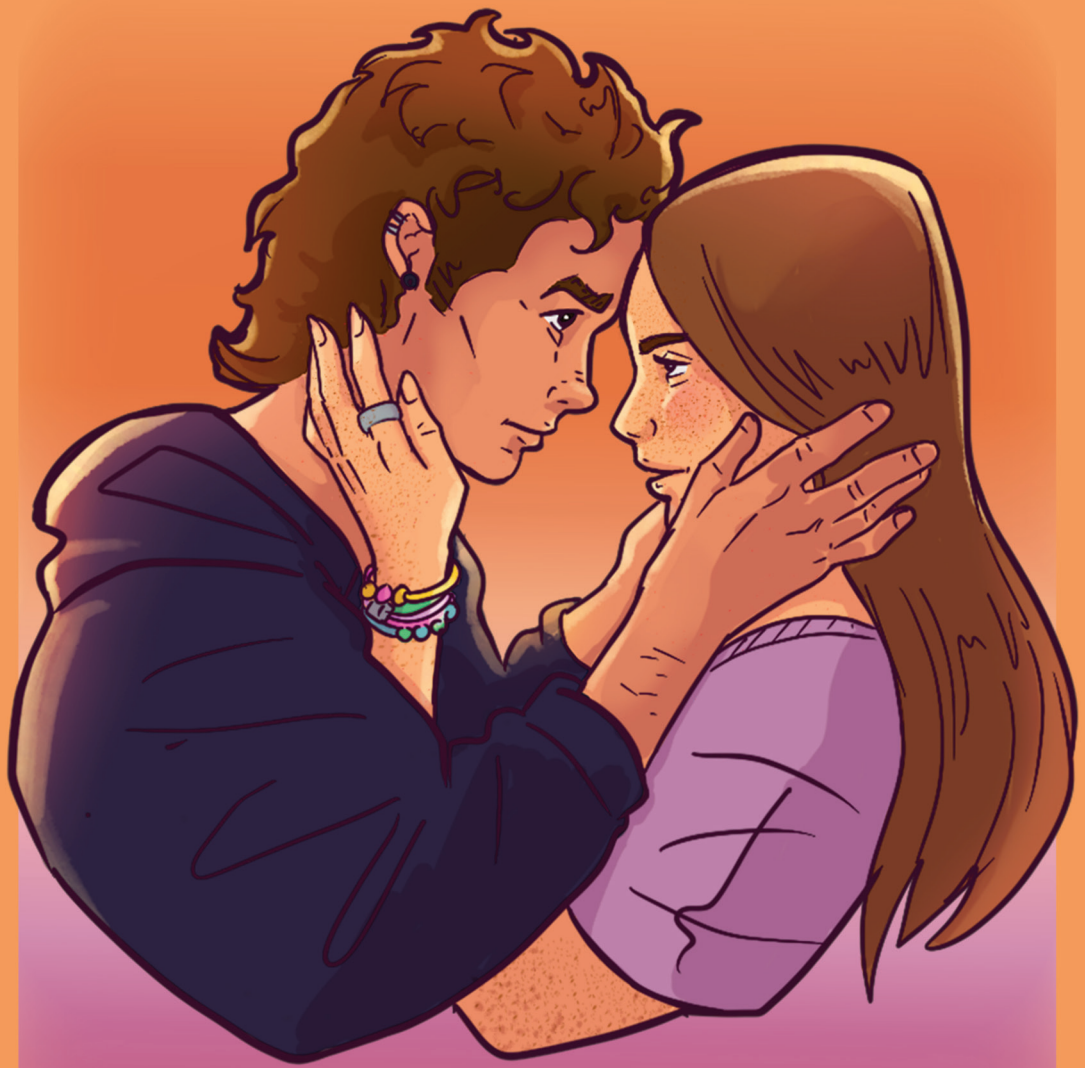

DA, TEK SAM S...
E AJ DOSTA. MOLIM VAS PROMENITE TEMU.

MINA: KRENI KUĆI A SUTRA JOJ ISKRENO REĆI DA SE NISI OSEĆALA PRIJATNO PREDNJENIM DRUŠTVOM?
ŠTA AKO SE NALJUTI KAD JOJ KAŽEM?
BRT MORAŠ BUDEŠ ISKRENA PA I AKO SE NALJUTI
JOOJ, ZAŠ LJUBAV MORA BITI OVAKO TEŠKA JBT?
LJUBAV NIJE TEŠKA, VEĆ SI TI NAŠLA TEŠKU OSOBU

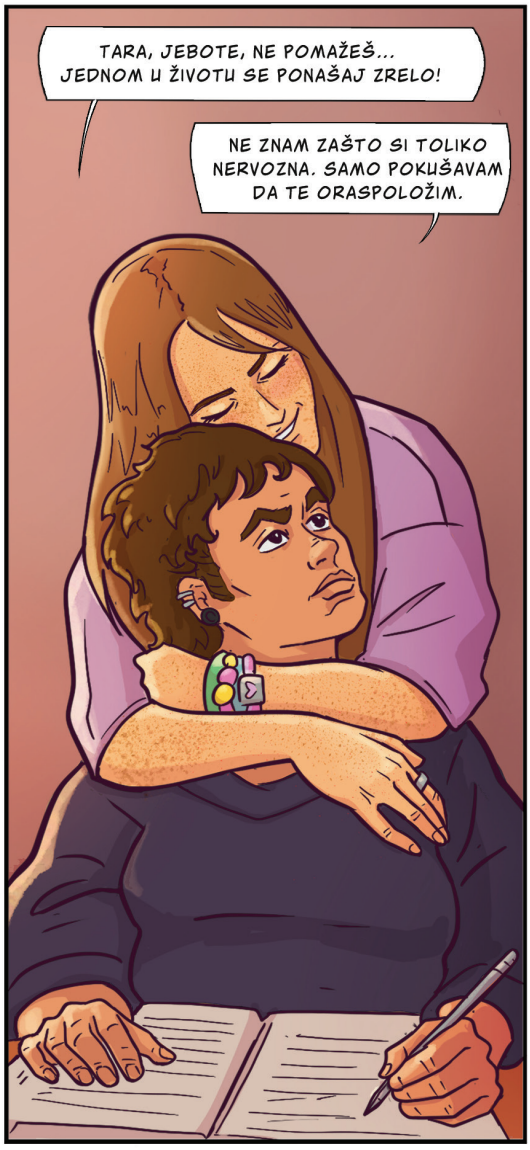

ON JE NARUČIO JEBENO PIVO I ONDA...

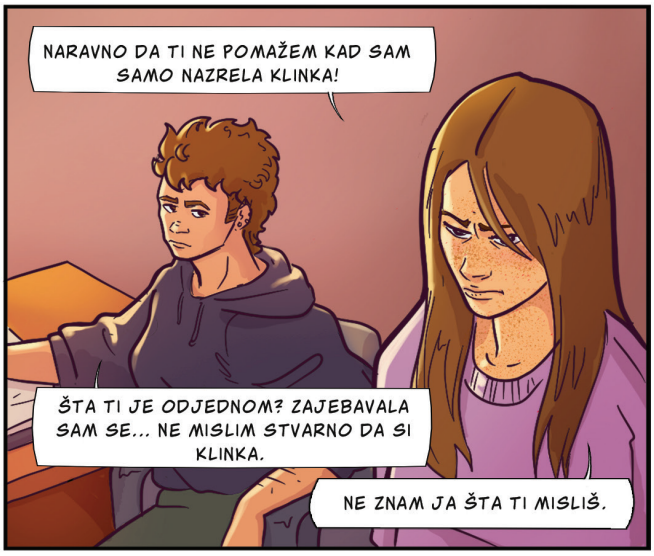

E LJUDI JA ĆU SAD DA KRENEM, NE OSEĆAM SE BAŠ NAJBOLJE.
ŠTO, JEL SI DOBRO?

IZMEĐU ZIDOVA

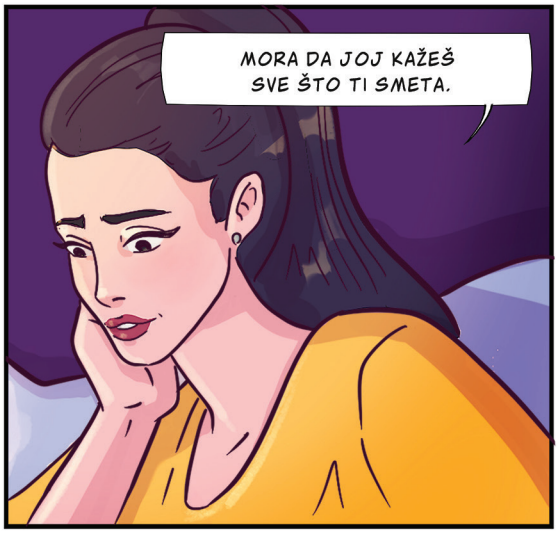

NE RAZUMEŠ KOLIKO MI JE BITAN OVAJ ISPIT. OSTALA SU MI JOŠ DVA DA OČISTIM ČETVRTU GODINU. UBIĆU SE AKO OPET PADNEM.
RAZUMEM I ŽELIM DA TI POMOGNEM NEKAKO.

TARA, JEBOTE, NE POMAŽEŠ... JEDNOM U ŽIVOTU SE PONAŠAJ ZRELO!
NE ZNAM ZAŠTO SI TOLIKO NERVOZNA. SAMO POKUŠAVAM DA TE ORASPOLOŽIM.

NARAVNO DA TI NE POMAŽEM KAD SAM SAMO NAZRELA KLINKA!
ŠTA TI JE ODJEDNOM? ZAJEBAVALA SAM SE... NE MISLIM STVARNO DA SI KLINKA.
NE ZNAM JA ŠTA TI MISLIŠ.

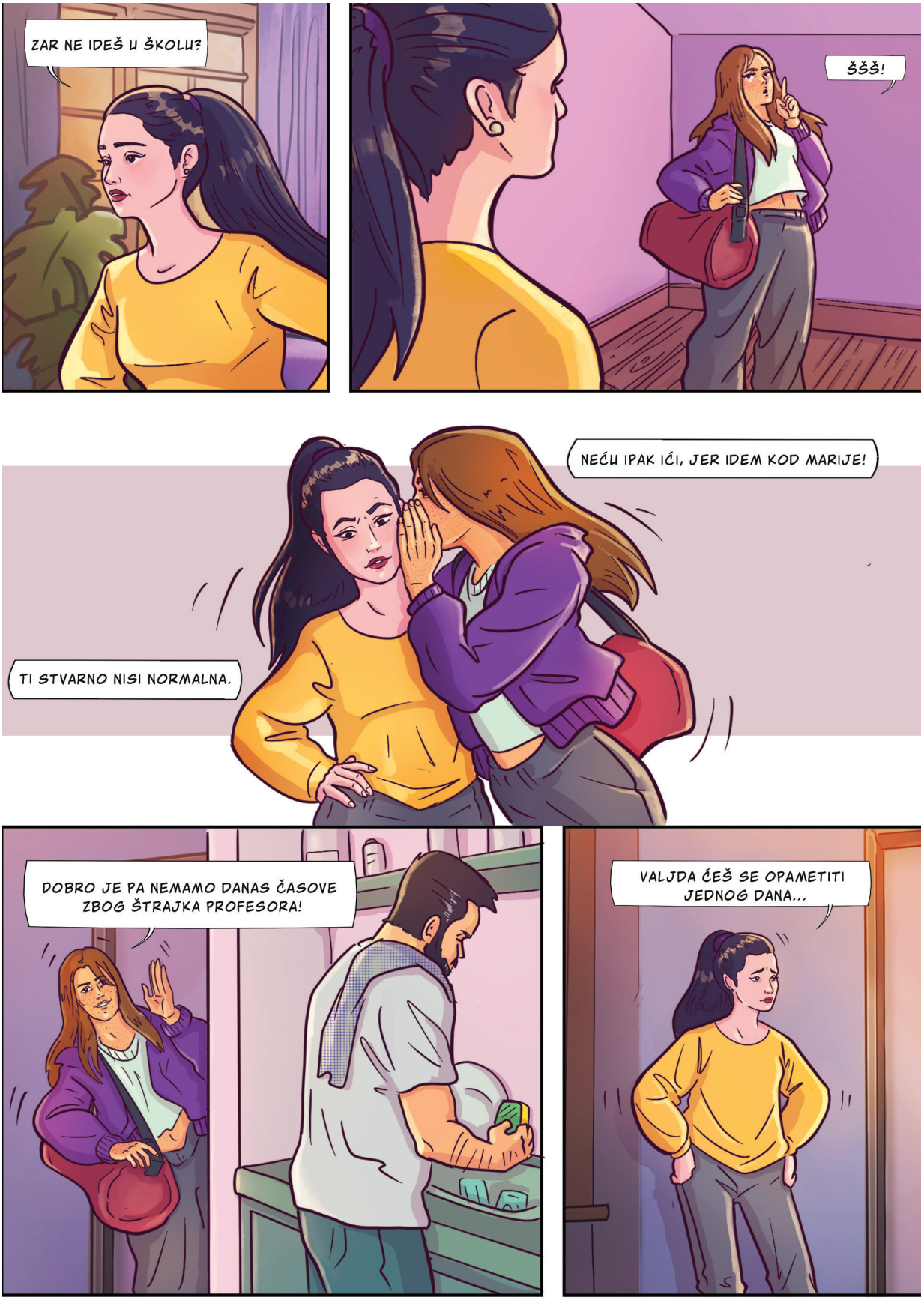

JEL ZNAŠ KOLIKO MI SE SVIĐAŠ?
NEMOJ SAD DA MENJAŠ TEMU.
NE MENJAM, JA SAMO KAŽEM DA ZNAŠ.

IZMEĐU TARINIH ZIDOVA...
JEL VIDIŠ DA TE GESLAJTUJE? SVAKI PUT KAD JOJ SKRENEŠ PAŽNJU NA NEŠTO ŠTO TI SMETA, ONA OKRENE PRIČU NA SEBE.
NIJE, SAMO IMA MNOGO SVOJIH PROBLEMA. ZNAM DA JOJ SE SVIĐAM I DA TO VIŠE RADI JER JOJ JE SLATKO KAD SE LJUTIM.
ALI ONA TEBE STALNO ZAJEBAVA! VI STE SE PRE MESEC DANA SMUVALE I VEĆ IMATE PROBLEME.

MORA DA JOJ KAŽEŠ SVE ŠTO TI SMETA.

NEMAMO PROBLEME I NIŠTA MI NE SMETA, AKO MI BUDE SMETALO, REĆI ĆU JOJ.

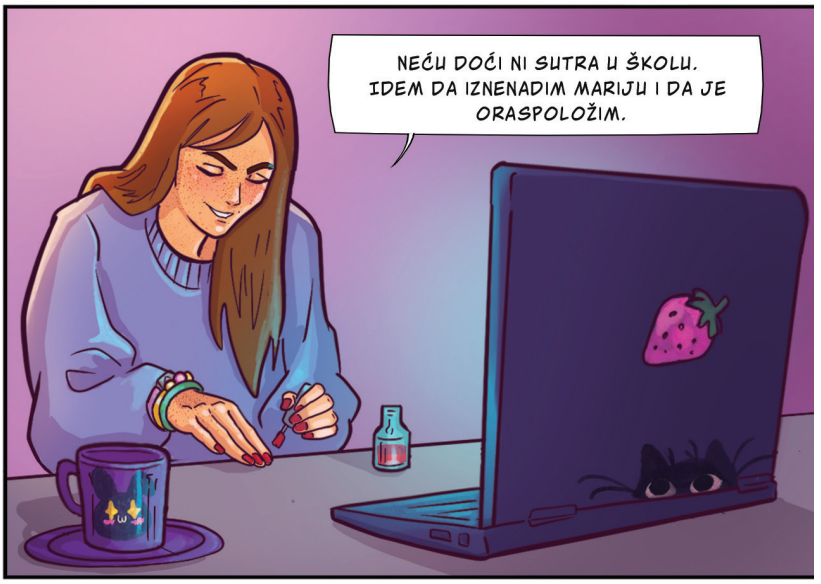

BRATE MINA, NORMALNO JE DA SE ZAJEBAVAMO MEDJUSOBNO.
DOBRO, TARA, RADI ŠTA HOĆEŠ...

ZAR NE IDEŠ U ŠKOLU?
ŠŠŠ!
NEĆU IPAK IĆI, JER IDEM KOD MARIJE!
TI STVARNO NISI NORMALNA.
DOBRO JE PA NEMAMO DANAS ČASOVE ZBOG ŠTRAJKA PROFESORA!
VALJDA ĆEŠ SE OPAMETITI JEDNOG DANA...

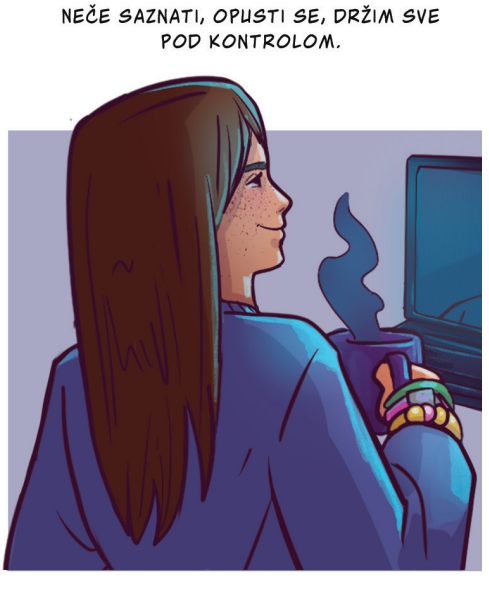

MOLIM TE, NEMOJ DA POKREĆEŠ TU TEMU, VIDIŠ DA NISAM OKEJ.
DOBRO, NEĆU. IZVINI, SAMO NE ŽELIM DA ME SMATRAŠ KLINKOM ZBOG MOJIH GODINA...

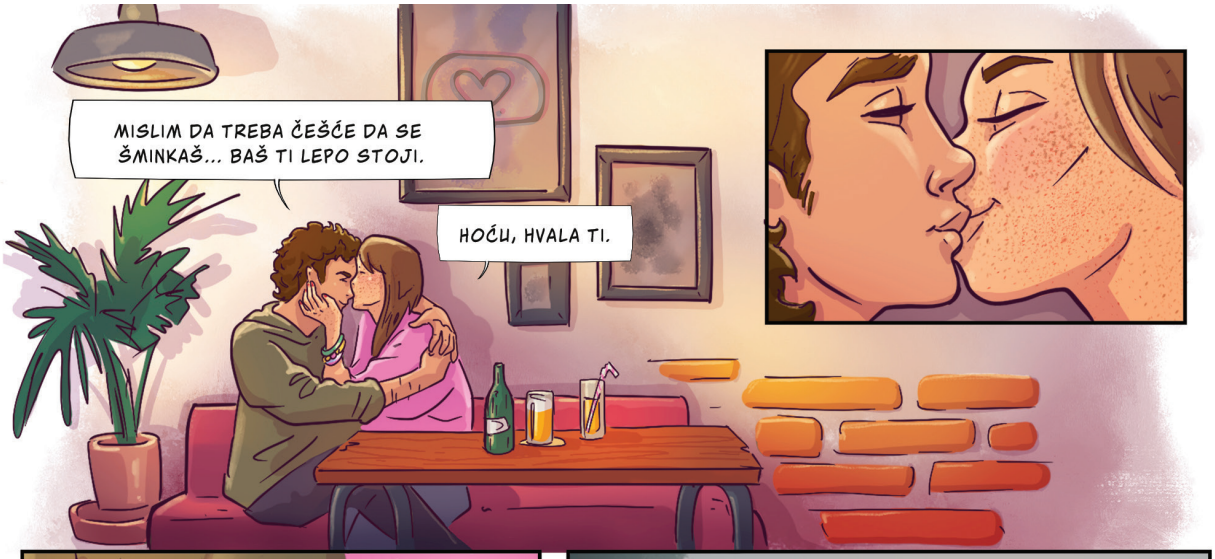

ZAJEBAVAM SE, NE MISLIM DA SI KLINKA NEGO MI JE SAMO SLATKO KAD SE TAKO LJUTIŠ.

TOG ISTOG DANA, KASNO U NOĆ

NEĆU DOĆI NI SUTRA U ŠKOLU. IDEM DA IZNENADIM MARIJU I DA JE ORASPOLOŽIM.

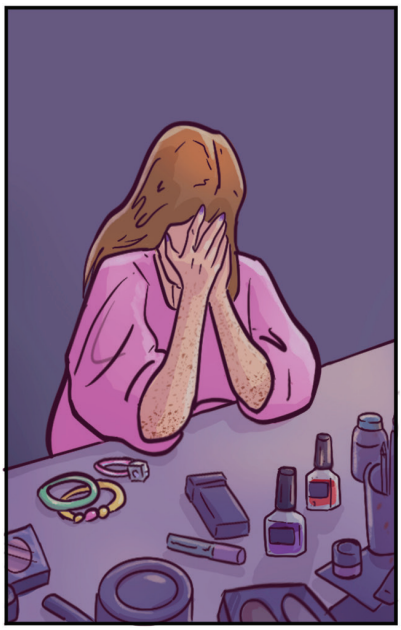

BRATE, OPET ZAPOSTAVLJAŠ ŠKOLU. MOLIM TE, PAZI DA TI ĆALE NE SAZNA.

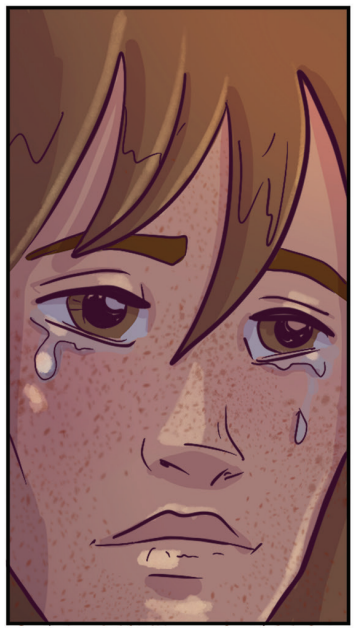

NEĆE SAZNATI, OPUSTI SE, DRŽIM SVE POD KONTROLOM.

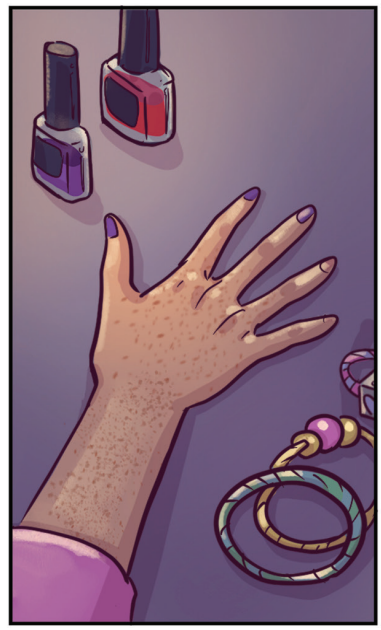

MISLIM DA TREBA ČEŠĆE DA SE ŠMINKAŠ... BAŠ TI LEPO STOJI.
HOĆU, HVALA TI.

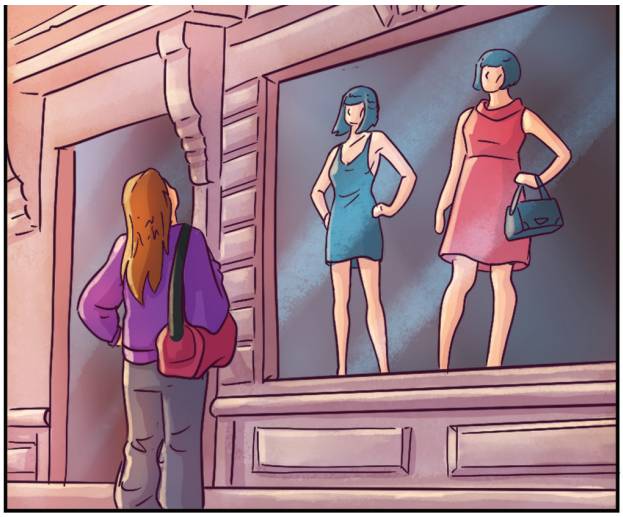

LEPI SU TI NOKTI, ALI SAM TI REKLA... TE NARUKVICE BAŠ NE IDU UZ TEBE, KAO DA IMAŠ PET GODINA.
PA NIJE, BAŠ SU SLATKE. UOSTALOM, ŠTO MORAŠ UVEK DA BUDEŠ HEJTER?

NISAM, SAMO TI KAŽEM ISKRENO. ZNAŠ DA SAM JA UVEK ISKRENA PREMA TEBI.
ZNAM, NEKAD SI I PREVIŠE ISKRENA.

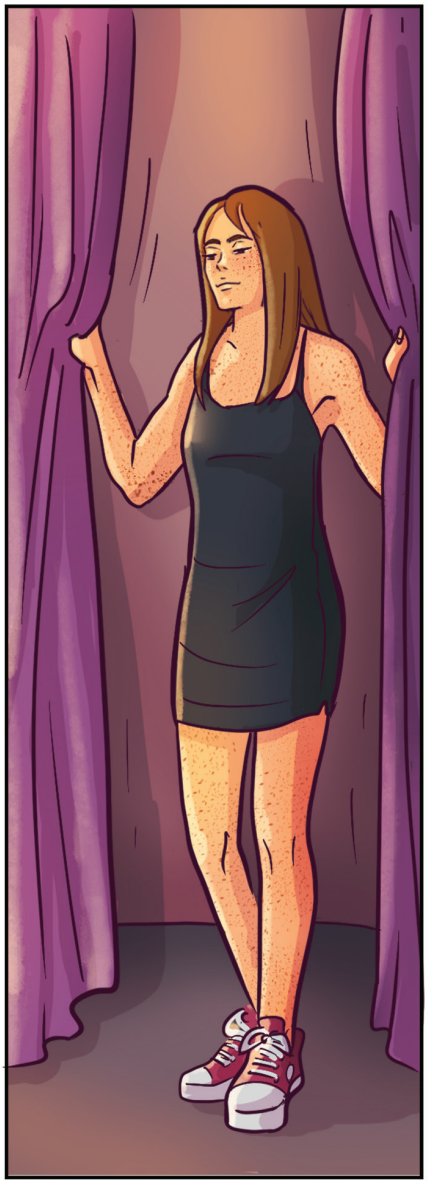

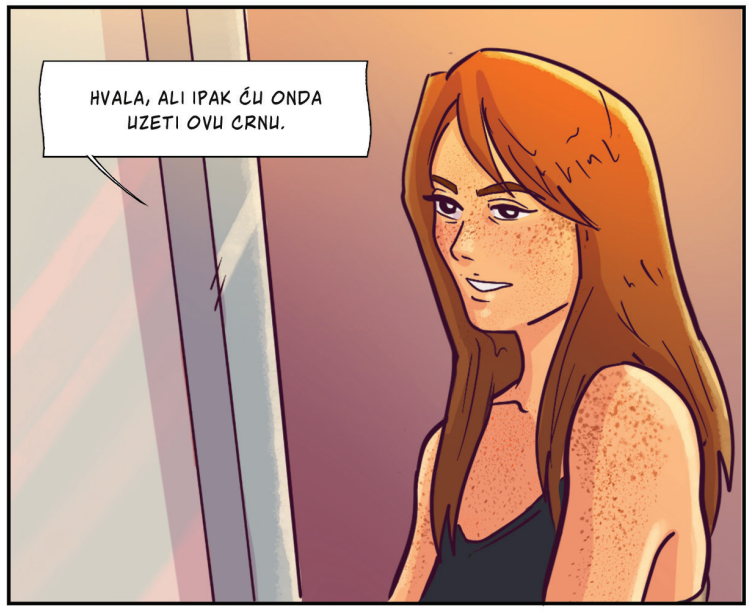

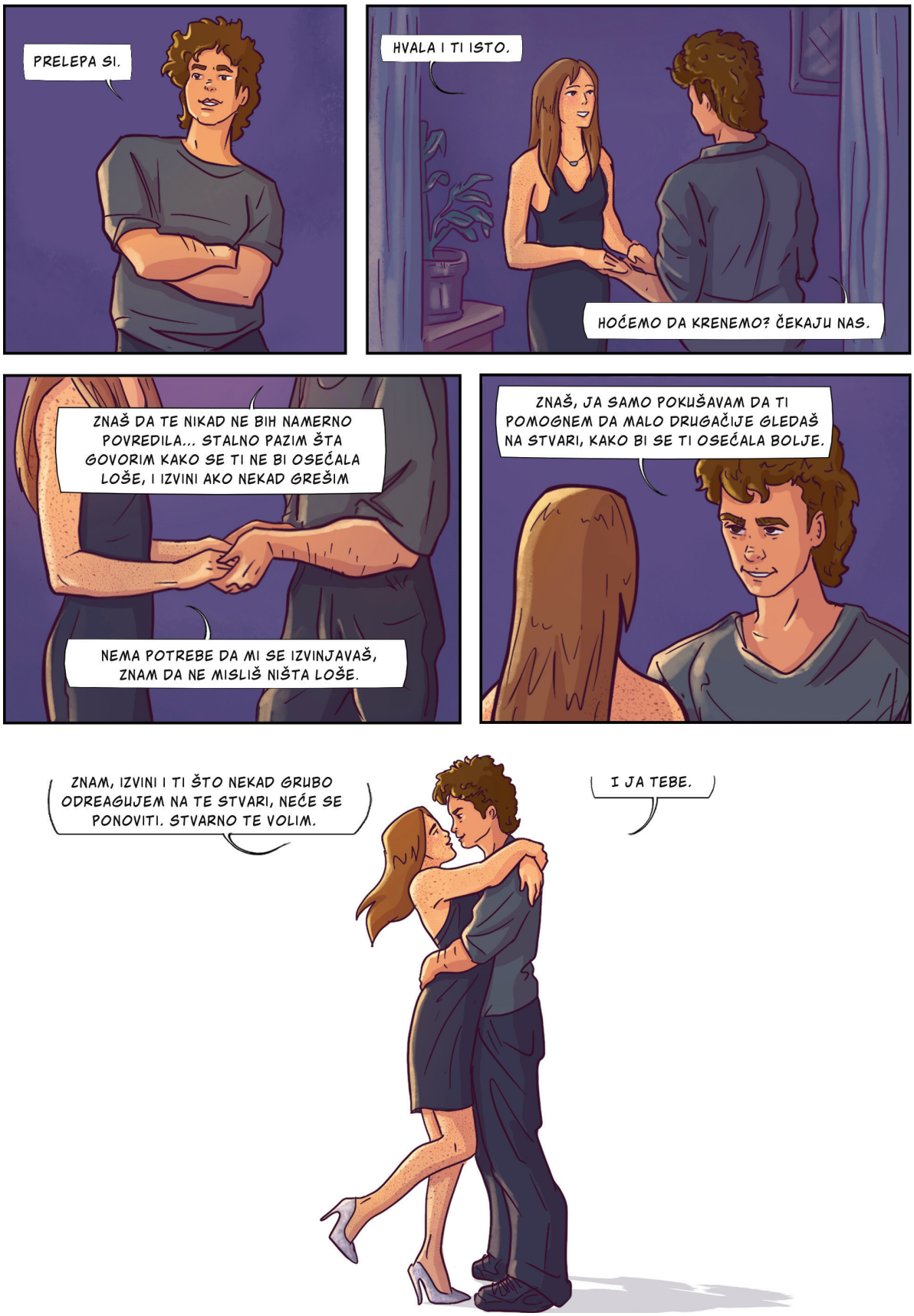

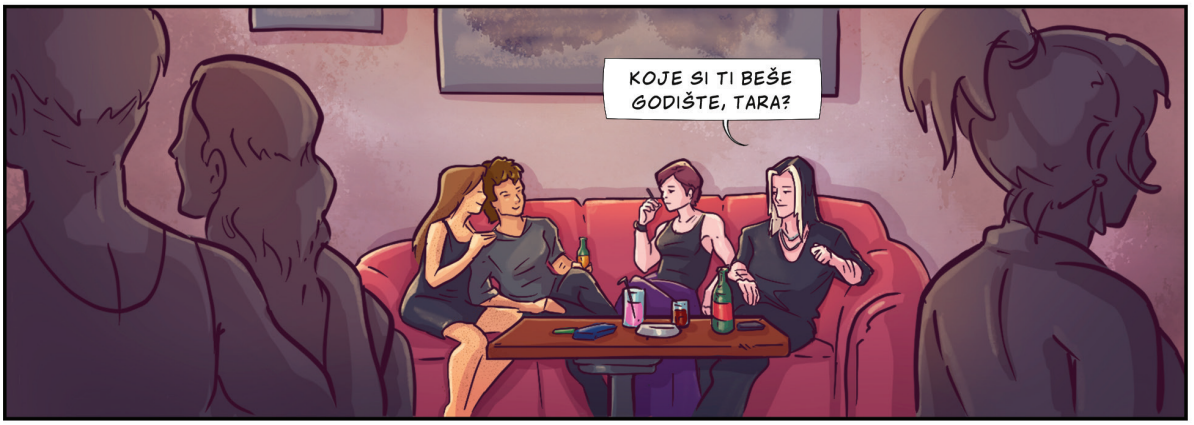

ZDRAVO, ŽELELA BIH DA PROBAM OVE DVE HALJINE IZ IZLOGA AKO IMATE XS VELIČINU?
SAD ĆU DA PROVERIM.

JA BIH MOŽDA CRVENU, U OVOJ IZGLEDATE MNOGO STARIJE.

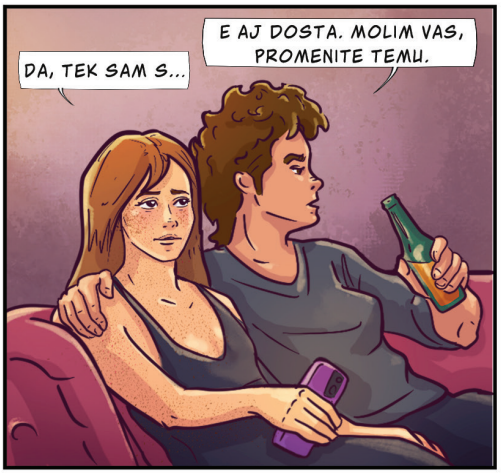

HVALA, ALI IPAK ĆU ONDA UZETI OVU CRNU.

PRELEPA SI.
HVALA I TI ISTO.
HOĆEMO DA KRENEMO? ČEKAJU NAS.
ZNAŠ DA TE NIKAD NE BIH NAMERNO POVREDILA... STALNO PAZIM ŠTA GOVORIM KAKO SE TI NE BI OSEĆALA LOŠE, I IZVINI AKO NEKAD GREŠIM
NEMA POTREBE DA MI SE IZVINJAVAŠ, ZNAM DA NE MISLIŠ NIŠTA LOŠE.
ZNAŠ, JA SAMO POKUŠAVAM DA TI POMOGNEM DA MALO DRUGAČIJE GLEDAŠ NA STVARI, KAKO BI SE TI OSEĆALA BOLJE.
ZNAM, IZVINI I TI ŠTO NEKAD GRUBO ODREAGUJEM NA TE STVARI, NEĆE SE PONOVITI. STVARNO TE VOLIM.
I JA TEBE.

KOJE SI TI BEŠE GODIŠTE, TARA?

NULA ŠESTO.

AU JEBOTE, AL SAM MATOR. PA TI SI TEK NAPUNILA OSAMNEST GODINA?

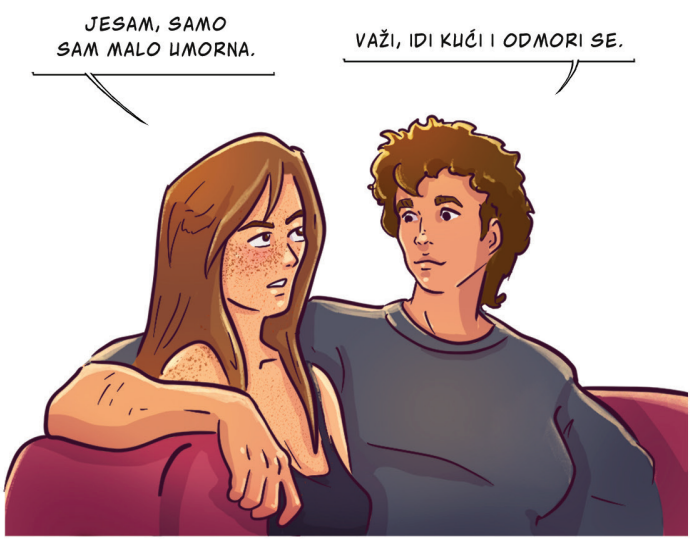

DA, TEK SAM S...
E AJ DOSTA. MOLIM VAS, PROMENITE TEMU.

9:34 PM
KRENI KUĆI A SUTRA JOJ ISKRENO RECI DA SE NISI OSEĆALA PRIJATNO PRED NJENIM DRUŠTVOM?
9:35 PM
ŠTA AKO SE NALJUTI KAD JOJ KAŽEM?
9:36 PM
BRT MORAŠ BUDEŠ ISKRENA PA I AKO SE NALJUTI
9:40 PM
JOOJ, ZAŠ LJUBAV MORA BITI OVAKO TEŠKA JBT?
9:42 PM
LJUBAV NIJE TEŠKA, VEĆ SI TI NAŠLA TEŠKU OSOBU

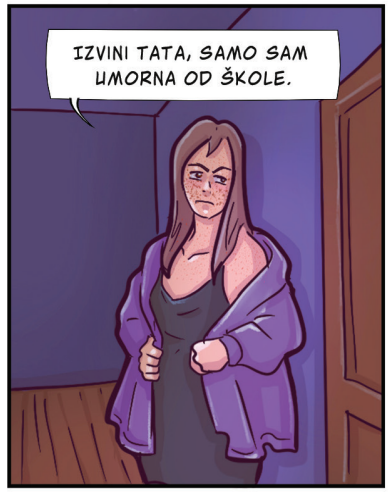

ON JE NARUČIO JEBENO PIVO I ONDA...

E LJUDI, JA ĆU SAD DA KRENEM, NE OSEĆAM SE BAŠ NAJBOLJE.
ŠTO, JEL SI DOBRO?

JESAM, SAMO SAM MALO UMORNA.
VAŽI, IDI KUĆI I ODMORI SE.

ŠTA JE SA OVOM TVOJOM MALOM, JEL ĆE DA SE PRETVORI U BUNDEVU AKO NE STIGNE DO PONOĆI KUĆI?
PAVLE, NASTAVI PRIČU, ŠTA JE BILO POSLE KAD STE POPILI PIĆE?

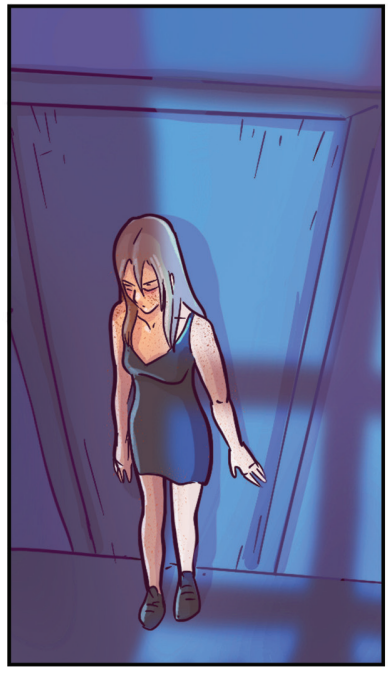

GDE SI TI DO SAD? ZAŠTO TAKO IZGLEDAŠ? GDE SI BILA?
BILA SAM NA KAFI SA DRUGARICOM. IZVINI ŠTO TI SE NISAM JAVILA.
ŠTA SE DEŠAVA? ODJEDNOM SI POČELA DRUGAČIJE DA SE OBLAČIŠ, UOPŠTE NE PRIČAŠ SA MNOM, NEMA TE PO CEO DAN, DOĐEŠ SAMO UVEČE I ZATVORIŠ SE U SOBU.

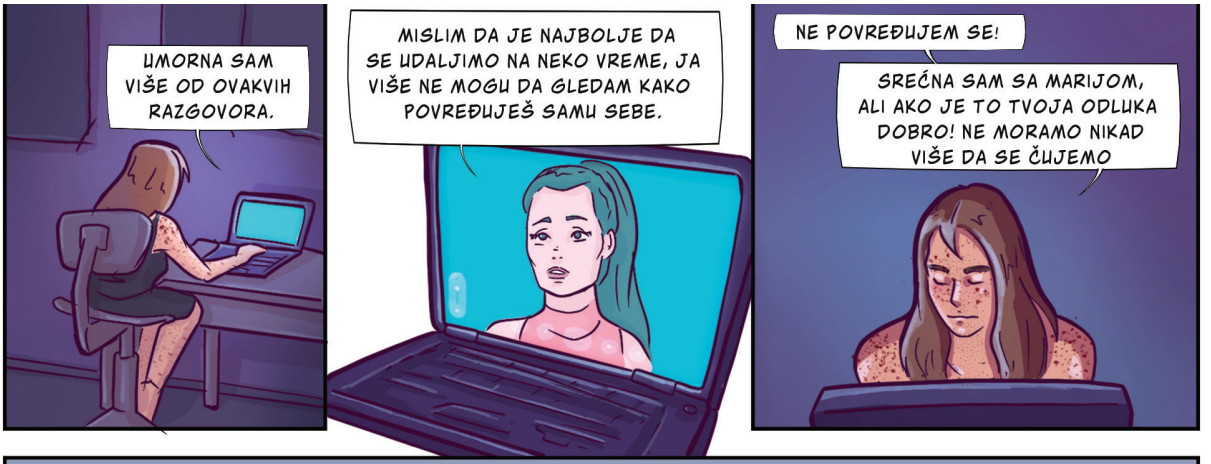

IZVINI TATA, SAMO SAM UMORNA OD ŠKOLE.

KOJE ŠKOLE, KAD SAM SAZNAO DA UOPŠTE NE IDEŠ U ŠKOLU? KOGA LAŽEŠ? .
OD DANAS SI U KAZNI DO DALJNJEG. NEMOJ SLUČAJNO DA SI IZAŠLA NEGDE ZA VIKEND!

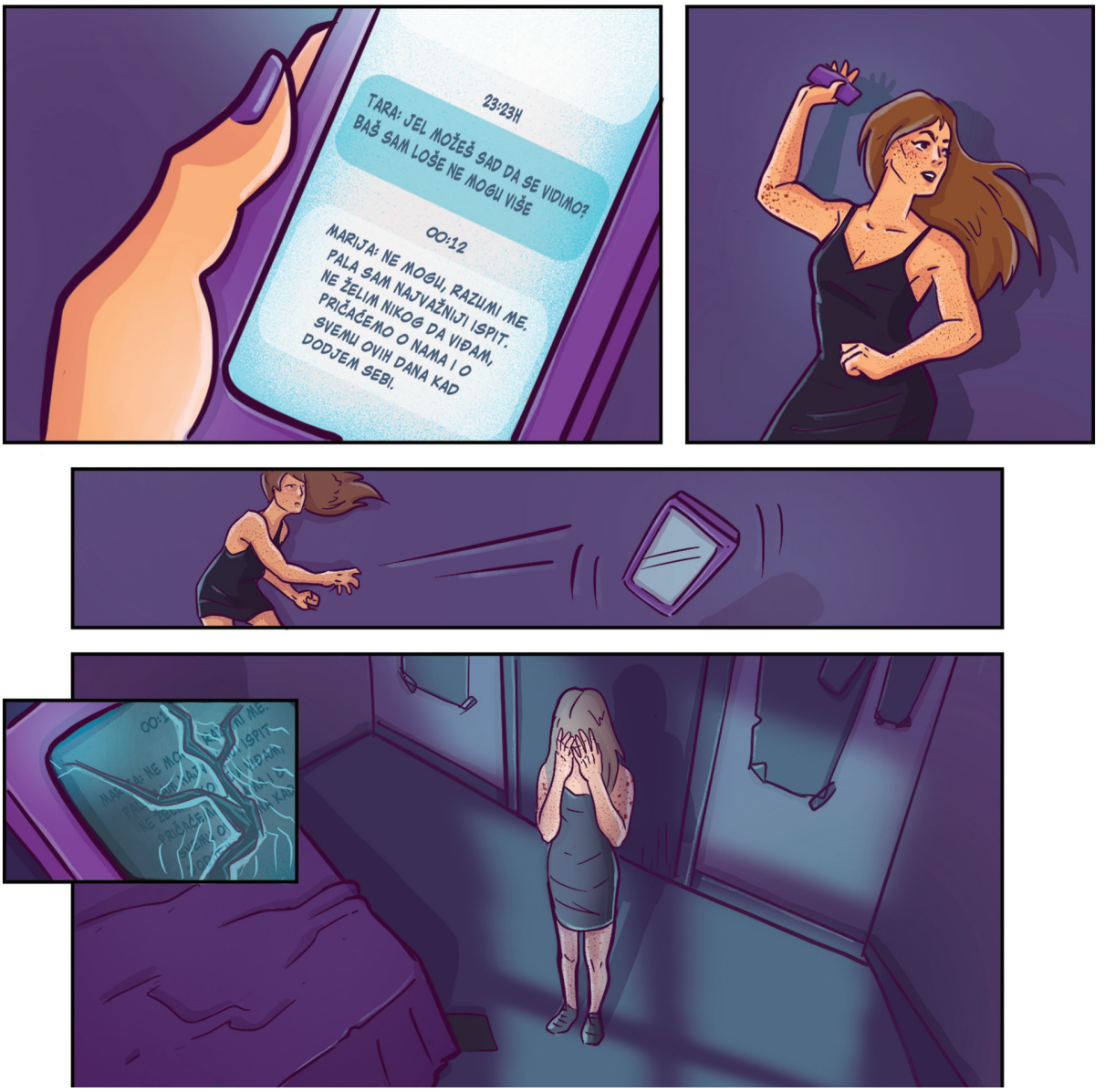

NE MOŽEŠ DA ME KAZNIŠ, NISAM VIŠE JEBENO DETE!

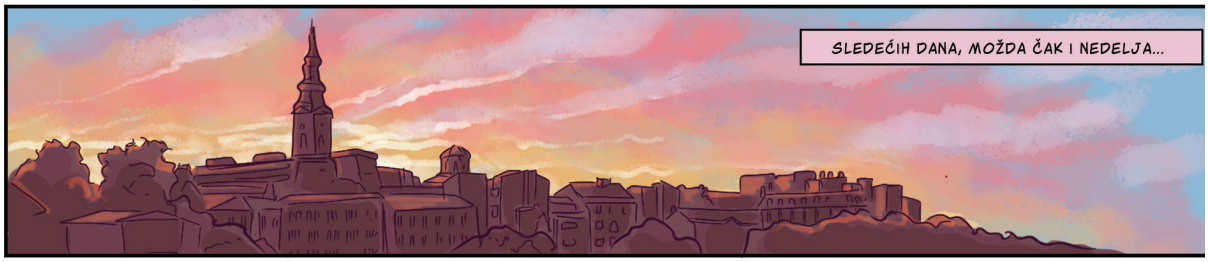

ITEKAKO MOGU, IDI SAD U SOBU DOK TI NISAM PRODUŽIO KAZNU!

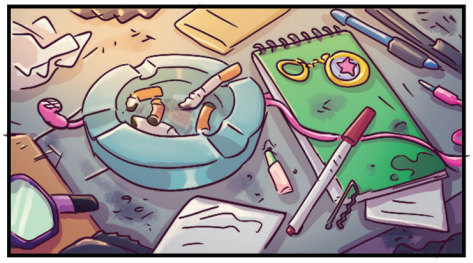

TARA JE, U NALETU BESA, PREKINULA VEZU SA MINOM, UVERENA DA JE OVA NE RAZUME. MEĐUTIM, GLASNA TIŠINA ODJEKIVALA JE SUROVOM ISTINOM - DA JE SADA TARA OSTALA POTPUNO SAMA.

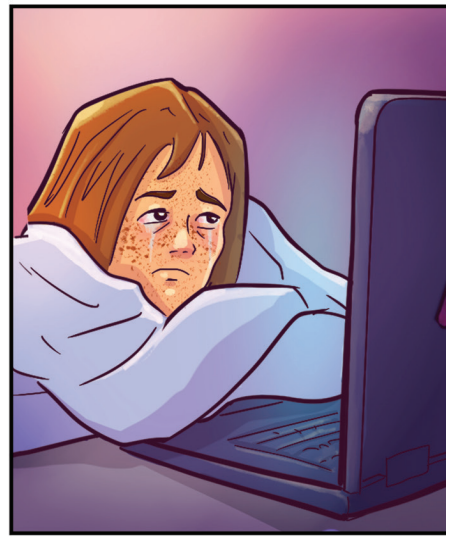

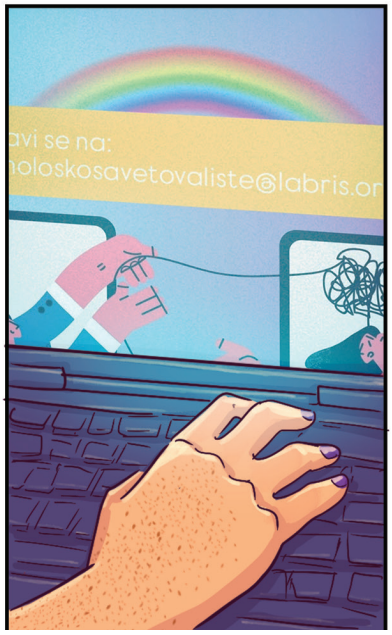

SLEDEĆIH DANA, MOŽDA ČAK I NEDELJA...

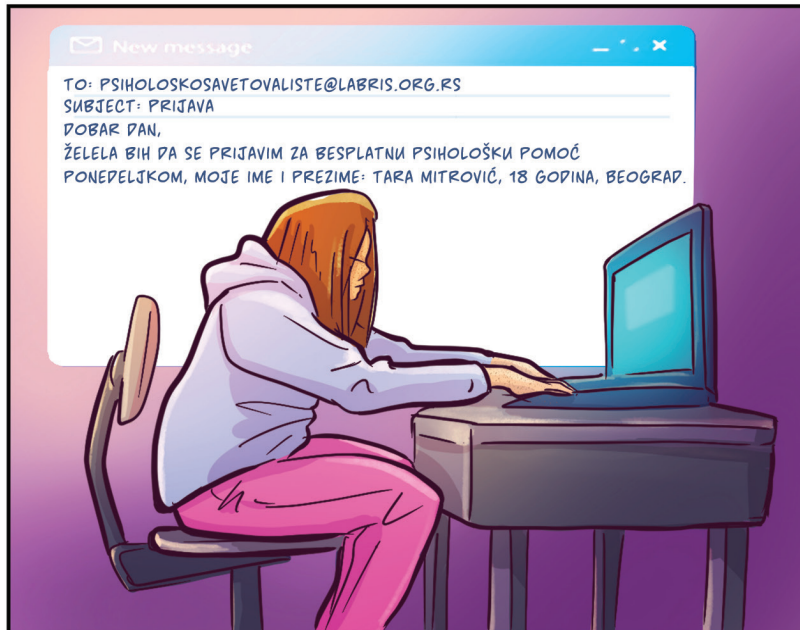

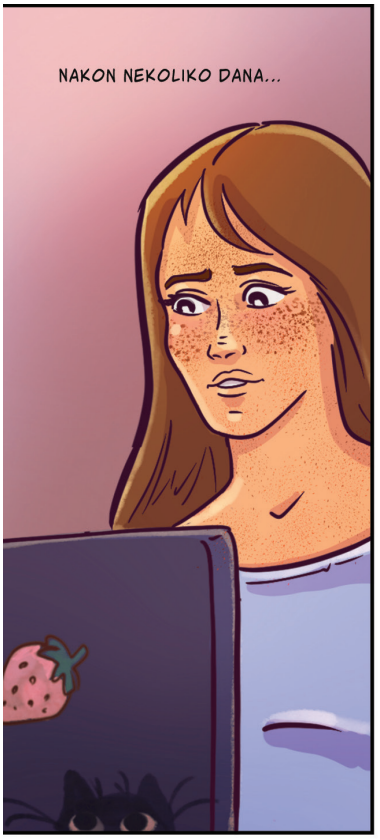

U MORU HAOSA POJAVIO SE TRAČAK NADE.

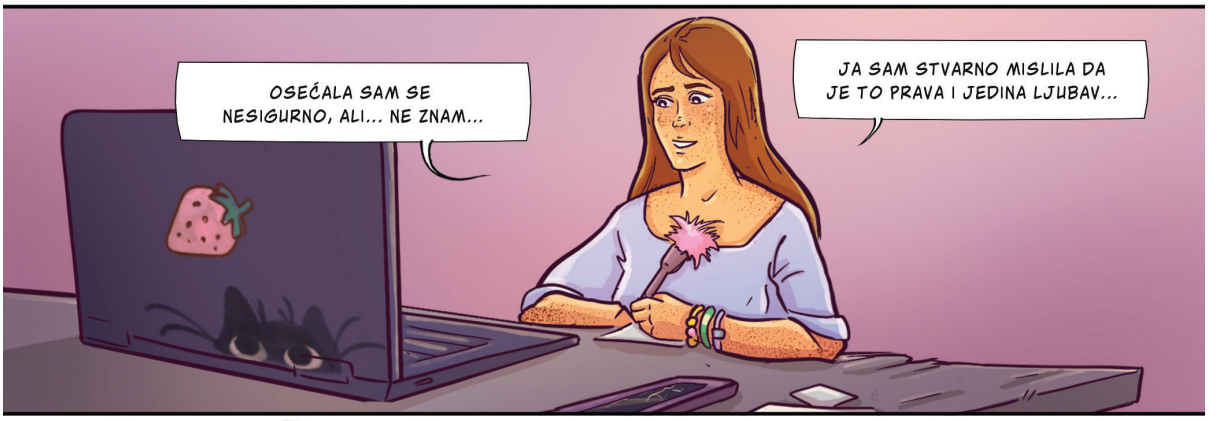

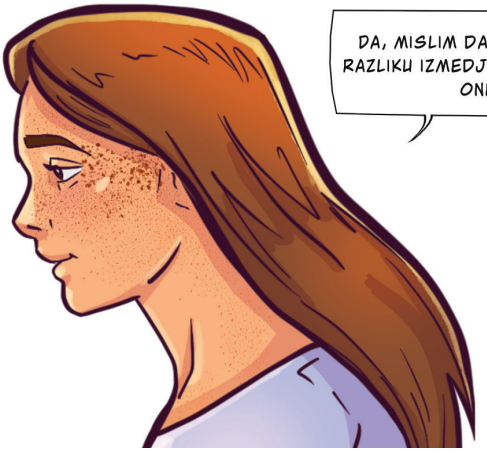

avi se na:
holoskosavetovaliste@labris.or

New message
TO: PSIHOLOSKOSAVETOVALISTE@LABRIS.ORG.RS
SUBJECT: PRIJAVA
DOBAR DAN,
ŽELELA BIH DA SE PRIJAVIM ZA BESPLATNU PSIHOLOŠKU POMOĆ
PONEDELJKOM, MOJE IME I PREZIME: TARA MITROVIĆ, 18 GODINA, BEOGRAD.

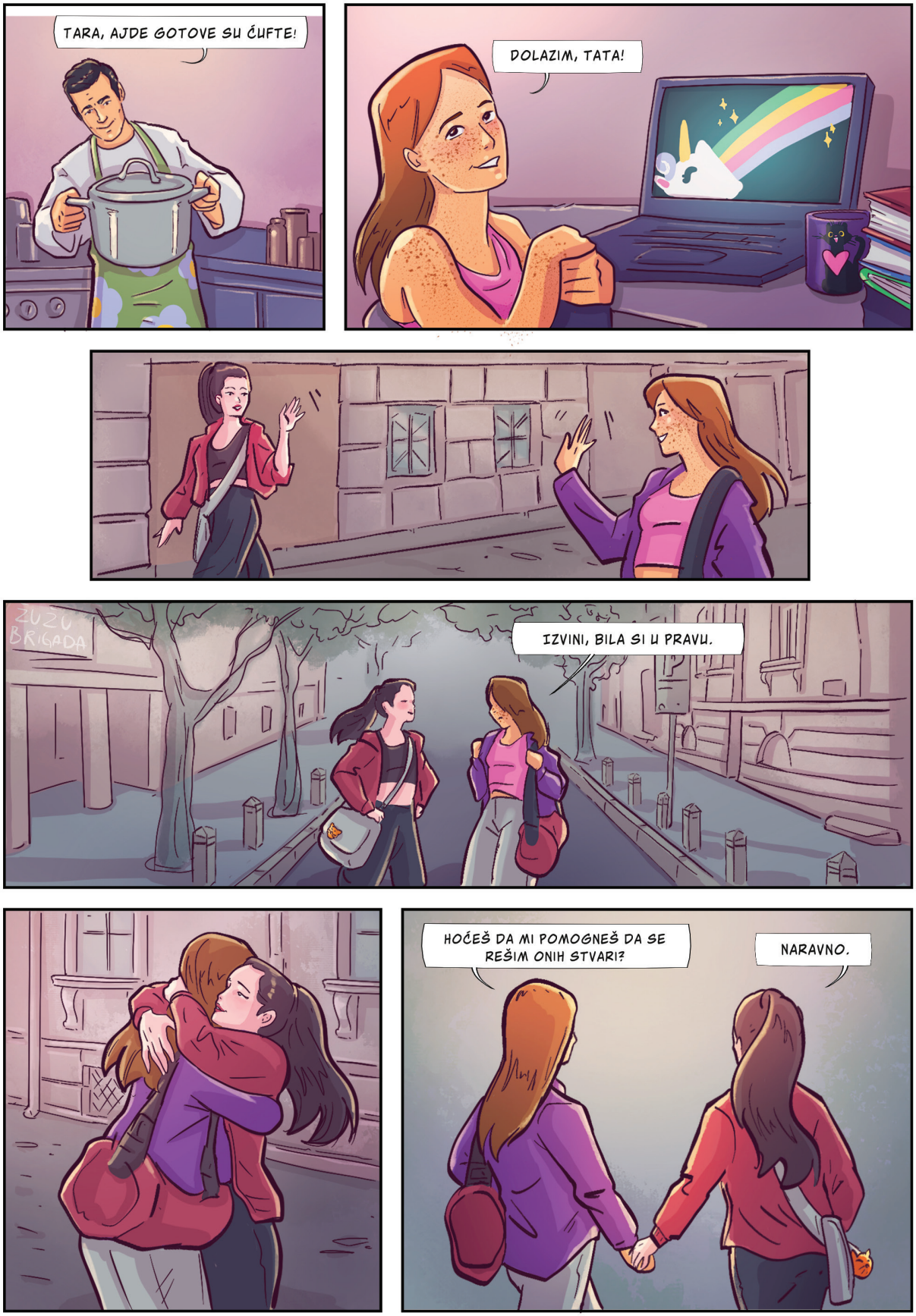

NAKON NEKOLIKO DANA...

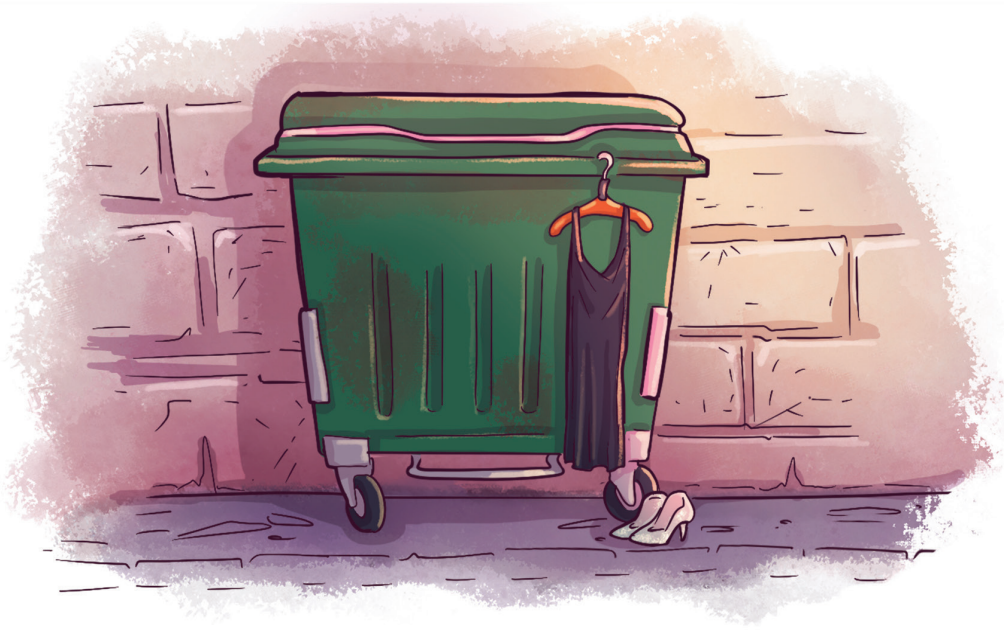

VAŽNO JE DA SE SADA FOKUSIRAŠ NA SEBE I POSTAVLJANJE ZDRAVIH GRANICA U SVAKOM NAREDNOM ODNOSU.
AKO SI SE U VEZI OSEĆALA NESIGURNO, TO MOŽE UKAZIVATI NA DINAMIKU U KOJOJ TVOJA EMOCIONALNA STABILNOST NIJE BILA POŠTOVANA, ŠTO JE BITNA RAZLIKA OD PRAVE LJUBAVI I PODRŠKE.

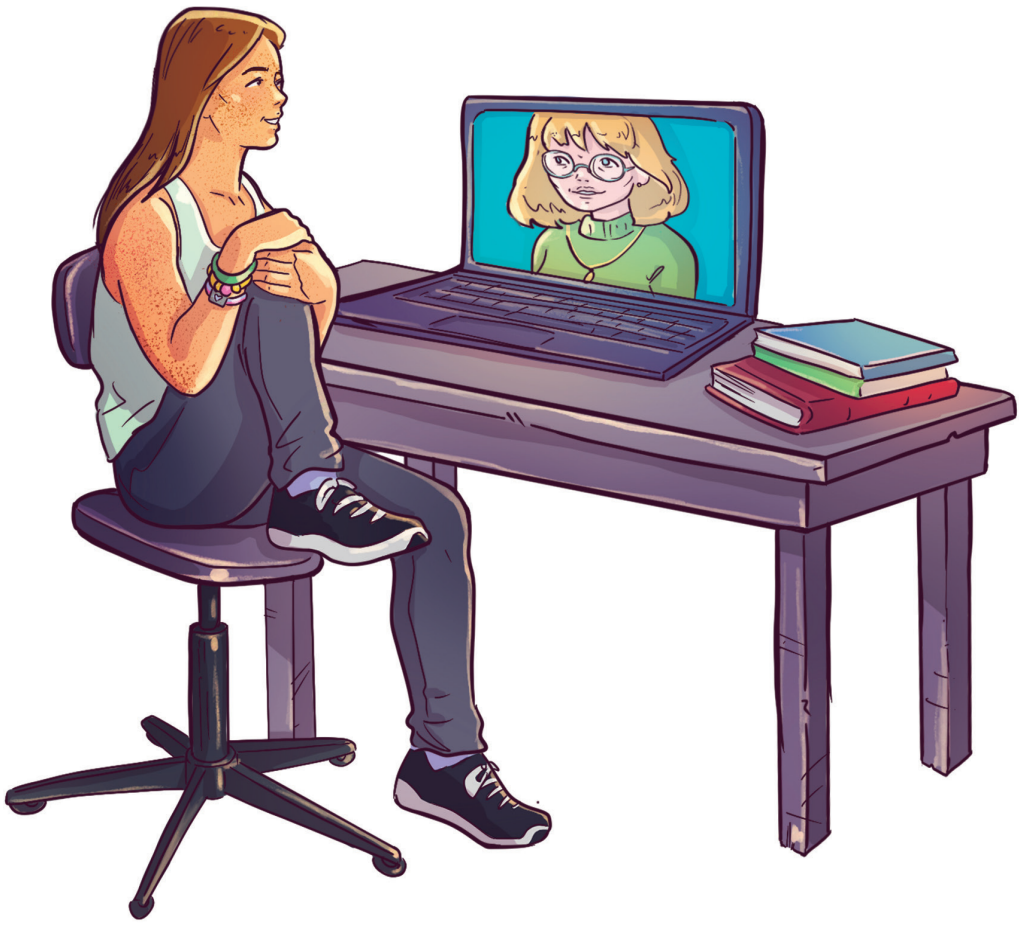

OSEĆALA SAM SE NESIGURNO, ALI... NE ZNAM...
JA SAM STVARNO MISLILA DA JE TO PRAVA I JEDINA LJUBAV...

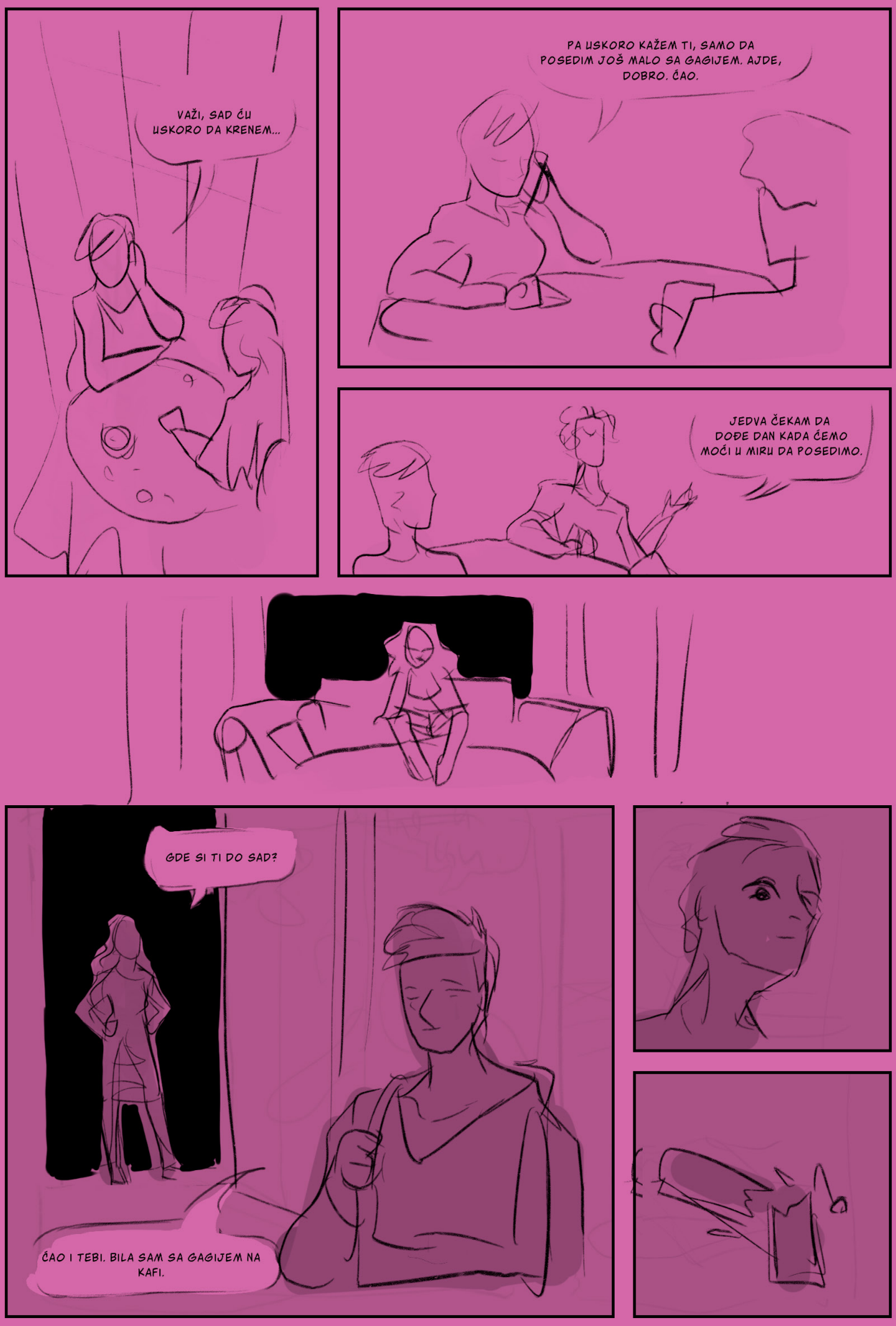

DA, MISLIM DA KONAČNO SHVATAM RAZLIKU IZMEDJU TOKSIČNE LJUBAVI I ONE PRAVE.

16:45
MARIJA: TARA MOLIM TE AJDE DA POPRIČAMO
16:45
MARIJA: IZVINI, ZNAM DA SAM ISPALA DEBIL.

TARA, AJDE GOTOVE SU ĆUFTE!
DOLAZIM, TATA!
2020 BRIGADA
IZVINI, BILA SI U PRAVU.
HOĆEŠ DA MI POMOGNEŠ DA SE REŠIM ONIH STVARI?
NARAVNO.

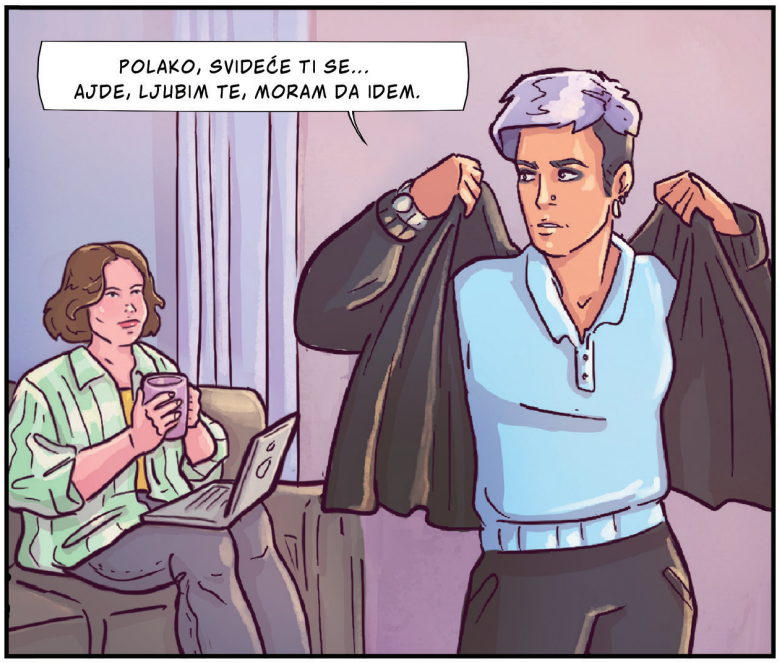

VAŽI, SAD ĆU USKORO DA KRENEM...
PA USKORO KAŽEM TI, SAMO DA POSEDIM JOŠ MALO SA GAGIJEM. AJDE, DOBRO. ĆAO.
JEDVA ČEKAM DA DOĐE DAN KADA ĆEMO MOĆI U MIRU DA POSEDIMO.
GDE SI TI DO SAD?
ĆAO I TEBI. BILA SAM SA GAGIJEM NA KAFI.

OŽILJCI POD KOŽOM

MENI SE UOPŠTE NE SVIĐA TAJ TVOJ NOVI POSAO!

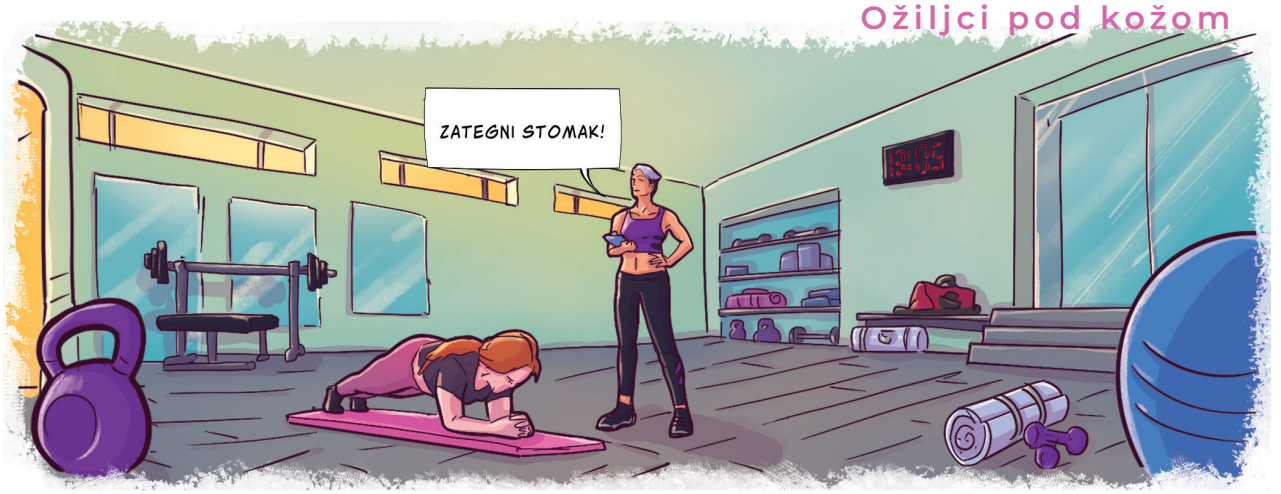

POLAKO, SVIDEĆE TI SE... AJDE, LJUBIM TE, MORAM DA IDEM.

ČEKAJ!!!

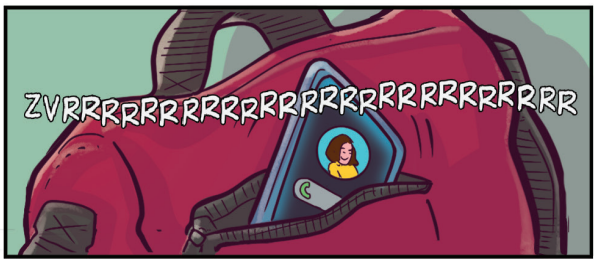

MOLIM TE, PAZI ŠTA RADIŠ NA POSLU.

LJUBAVI, VEĆ SMO PRIČALI O OVOME. POSAO MI JE DA TRENIRAM LJUDE, NE GLEDAM IH NI NA KOJI DRUGI NAČIN.

DOBRO, JA SAMO KAŽEM, ZNAM DA NE GLEDAŠ. AJDE, BRŽE SE OBUVAJ, ZAKASNIĆEŠ.

ZATEGNI STOMAK!

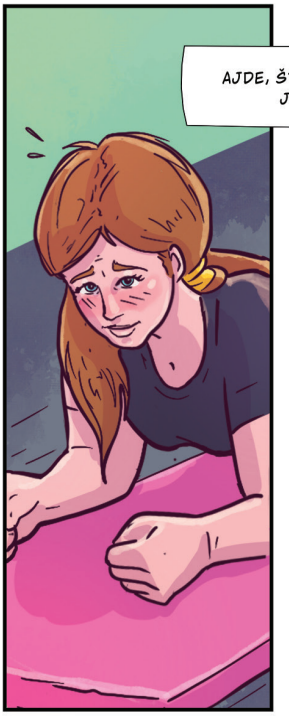

MORAŠ DA...

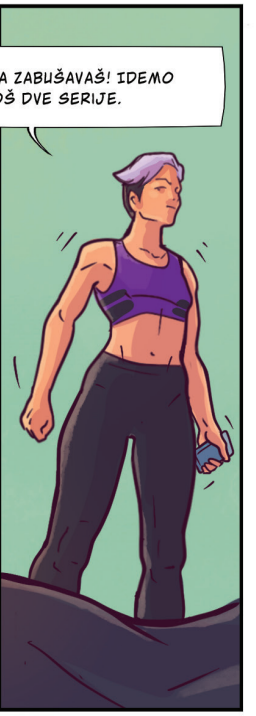

ZVRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR

IZVINI
NA SEKUND.

ŠTO TI TOLIKO
DUGO TREBA DA SE
JAVIŠ?

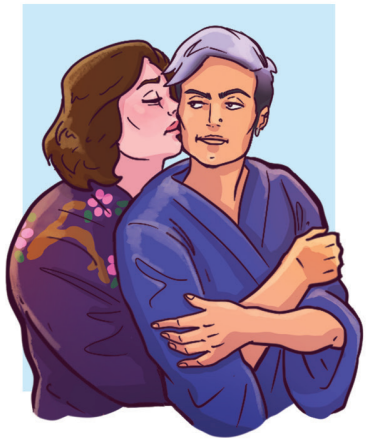

PA MOŽEŠ NA SEKUND
DA MI SE JAVIŠ.
NEMA VEZE, PRIČAĆEMO
KAD DOĐEŠ KUĆI...
AMAN SRCE, RADIM.
NE MOGU NON STOP
DA KORISTIM TELEFON.

AJDE, ŠTA ZABUŠAVAŠ! IDEMO
JOŠ DVE SERIJE.

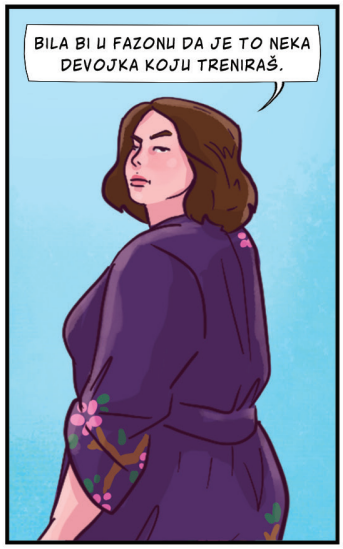

HRABROST JE TRAŽITI POMOĆ

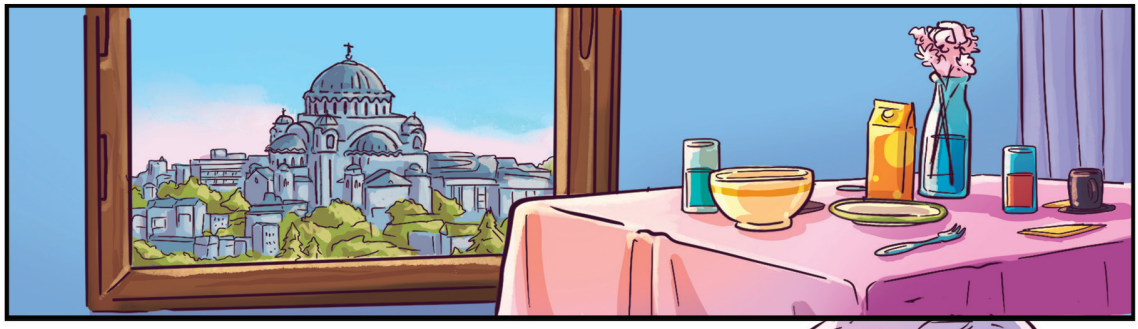

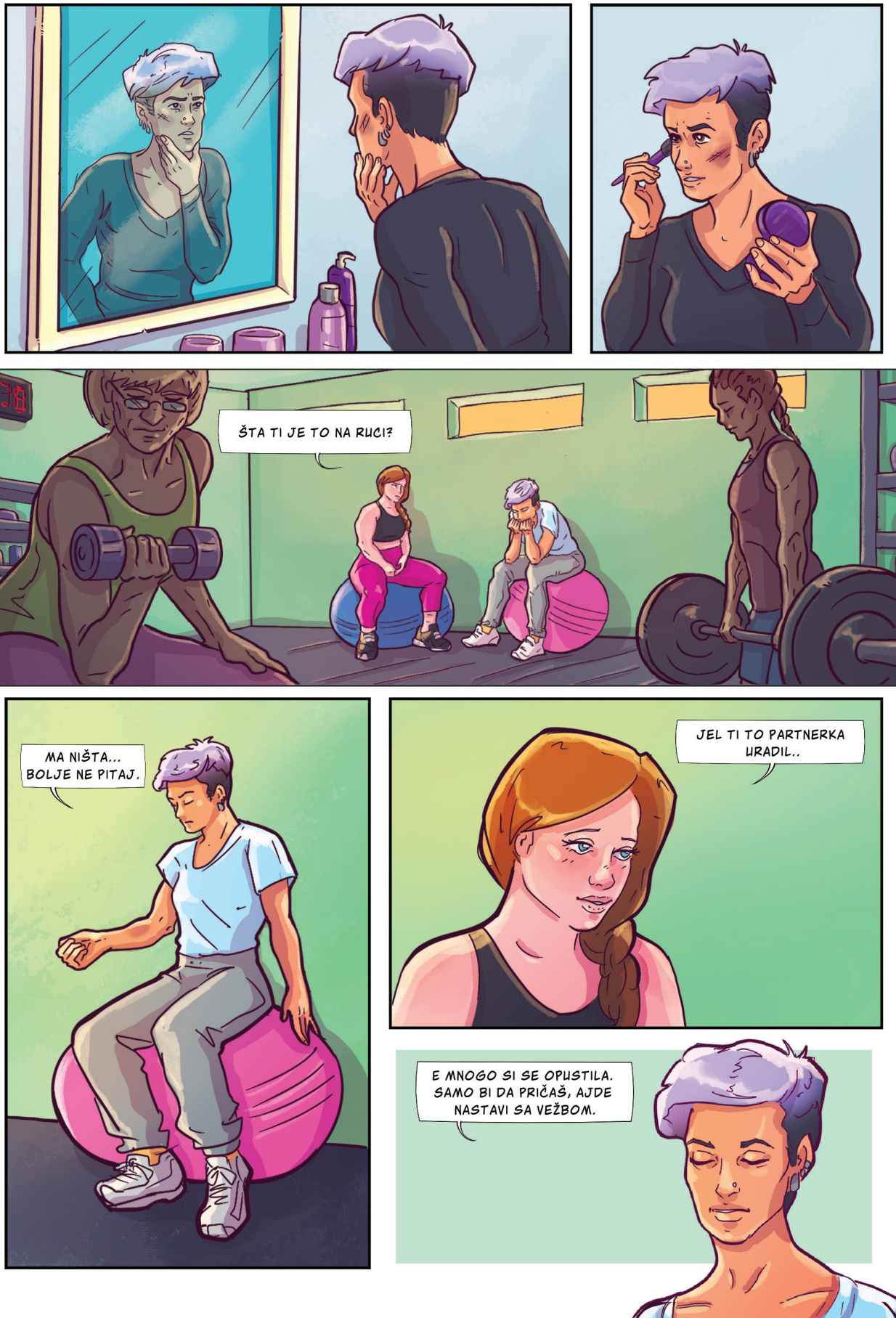

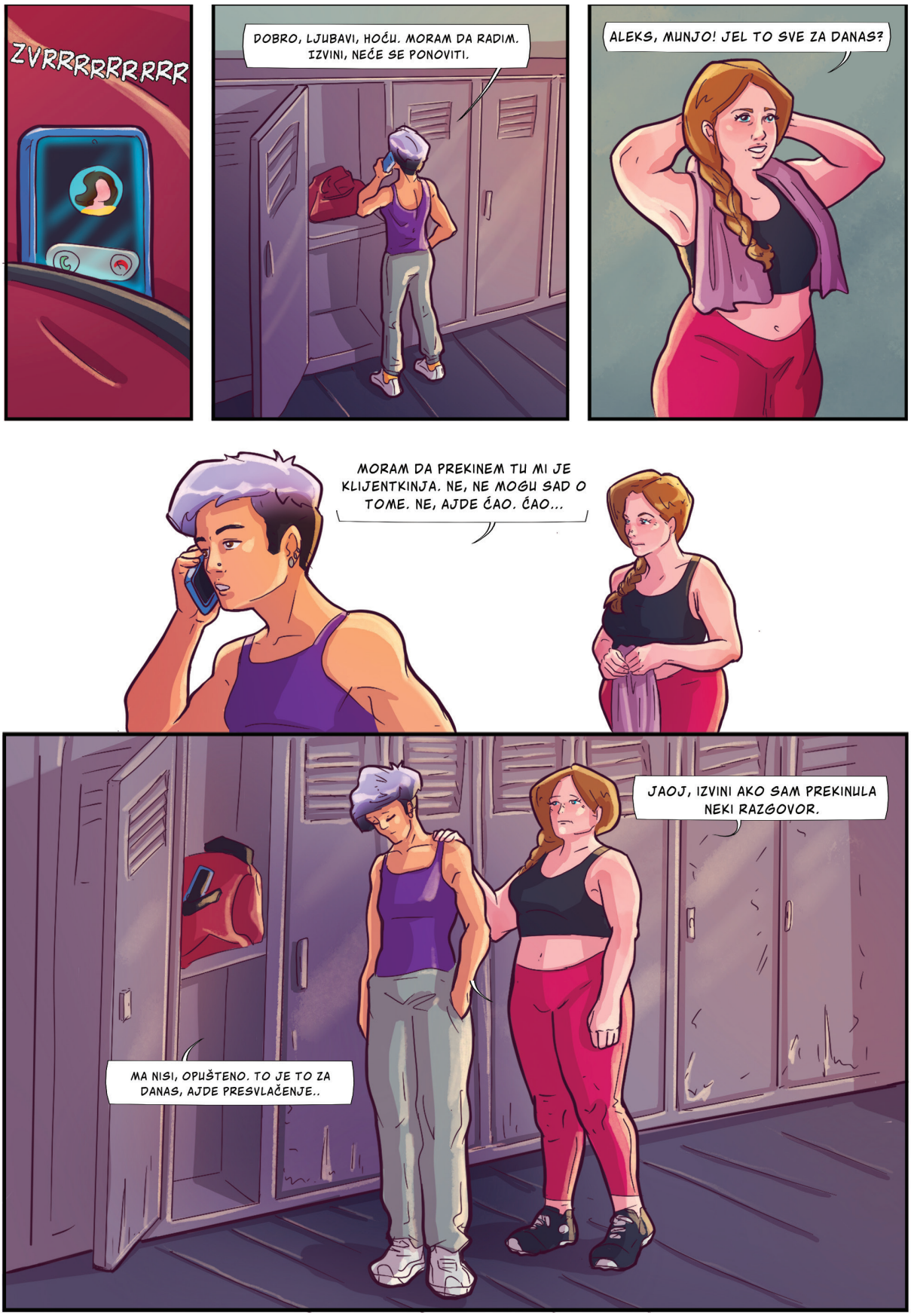

VAŽI, SAD ĆU USKORO DA KRENEM...
PA USKORO, KAŽEM TI, SAMO DA POSEDIM JOŠ MALO SA GAGIJEM. AJDE, DOBRO. ĆAO.
JEDVA ČEKAM DA DOĐE DAN KADA ĆEMO MOĆI U MIRU DA POSEDIMO.
GDE SI TI DO SAD?
ĆAO I TEBI. BILA SAM SA GAGIJEM NA KAFI.

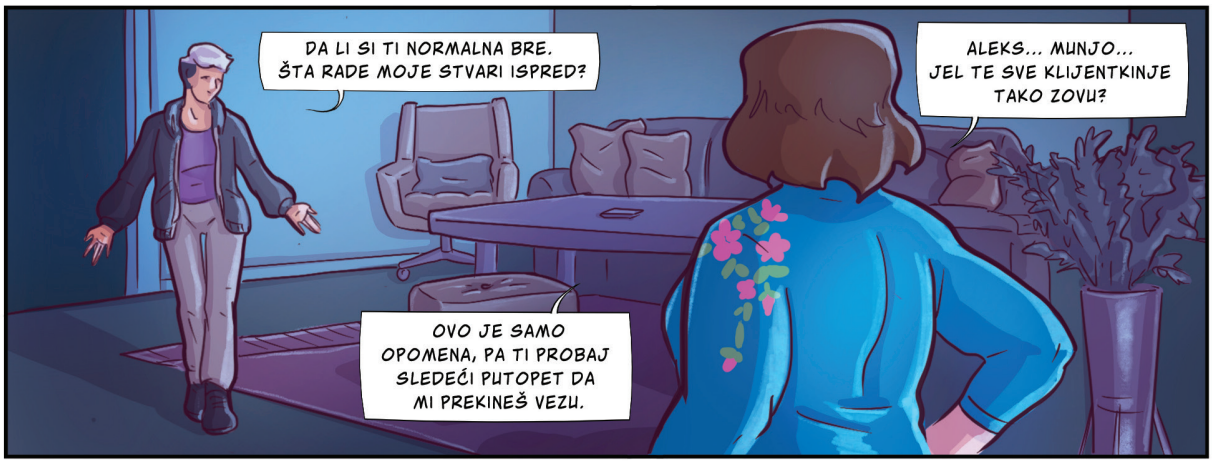

JEBOTE TO, JE VEĆ PETI DALJINSKI OVOG MESECA. DAJ SE MALO URAZUMI.
TO ŠTO SI U PMS-U NIJE OPRAVDANJE DA SE TAKO PONAŠAŠ.
KAKO SE JA PONAŠAM PREMA TEBI?
NE ŽELIM OPET DA VODIMO TAJ RAZGOVOR, AJDE SE SAMO UNORMALI.
HOĆEŠ SAD DA VIDIŠ KAKO MOGU DA SE UNORMALIM?
TOG DANA, ŠTIPANJA, UGRIZI I GURKANJA KOJE JE RUŽICA RANIJE KORISTILA, PRELAZE U OZBILJNE, SILOVITE ŠAMARE.

ŠTA TI JE TO NA RUCI?
MA NIŠTA... BOLJE NE PITAJ.
JEL TI TO PARTNERKA URADIL..
E MNOGO SI SE OPUSTILA. SAMO BI DA PRIČAŠ, AJDE NASTAVI SA VEŽBOM.

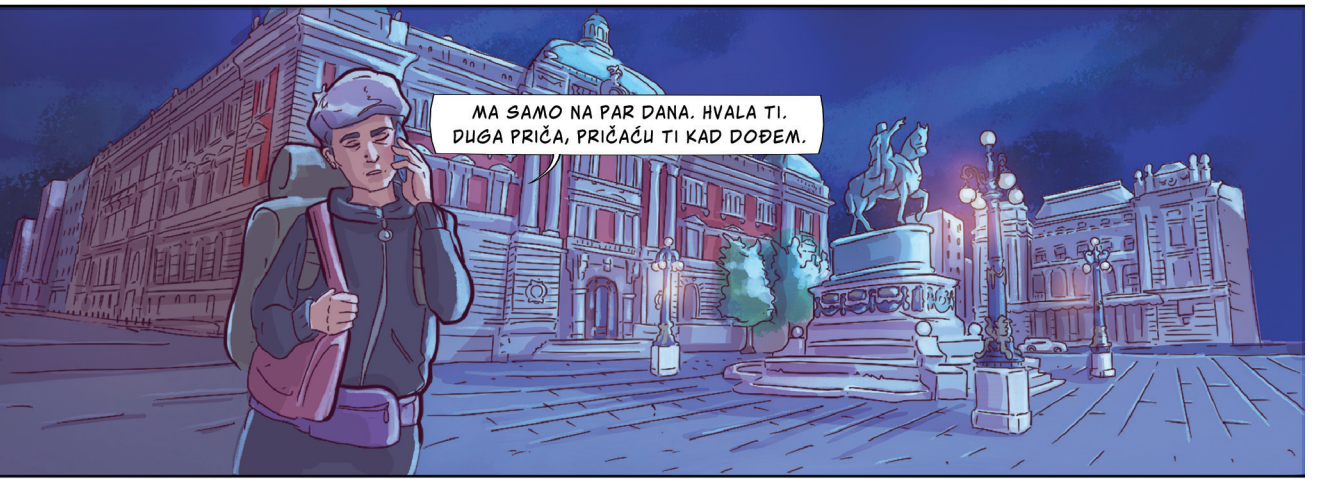

ZVRRRRRRRRR
DOBRO, LJUBAVI, HOĆU. MORAM DA RADIM. IZVINI, NEĆE SE PONOVITI.
ALEKS, MUNJO! JEL TO SVE ZA DANAS?
MORAM DA PREKINEM TU MI JE KLIJENTKINJA. NE, NE MOGU SAD O TOME. NE, AJDE ĆAO. ĆAO...
JAOJ, IZVINI AKO SAM PREKINULA NEKI RAZGOVOR.
MA NISI, OPUŠTENO. TO JE TO ZA DANAS, AJDE PRESVLAČENJE..

DA LI SI TI NORMALNA BRE. ŠTA RADE MOJE STVARI ISPRED?
ALEKS... MUNJO... JEL TE SVE KLIJENTKINJE TAKO ZOVU?
OVO JE SAMO OPOMENA, PA TI PROBAJ SLEDEĆI PUTOPET DA MI PREKINEŠ VEZU.

MORAŠ DA SHVATIŠ DA JA TAMO ZARAĐUJEM PARE I DA NE MOGU NON STOP DA TI SE JAVLJAM. SMIRI SE...
IZVINI. NISAM HTELA TAKO JAKO DA TE UDARIM.

MA SAMO NA PAR DANA. HVALA TI. DUGA PRIČA, PRIČAĆU TI KAD DOĐEM.

OVO POSTAJE OZBILJNO. MOLIM TE SE UDALJI OD NJE I PRIJAVI JE ZA NASILJE.
MA NEĆU TO DA RADIM, SAMO ĆU SE UDALJITI. SMIRIĆE SE ONA.

ĆAO, ALEKSANDRA!

JEL ME VARAŠ OVDE? NEKA, NEK NAS SVI SLUŠAJU, KURVO JEDNA!

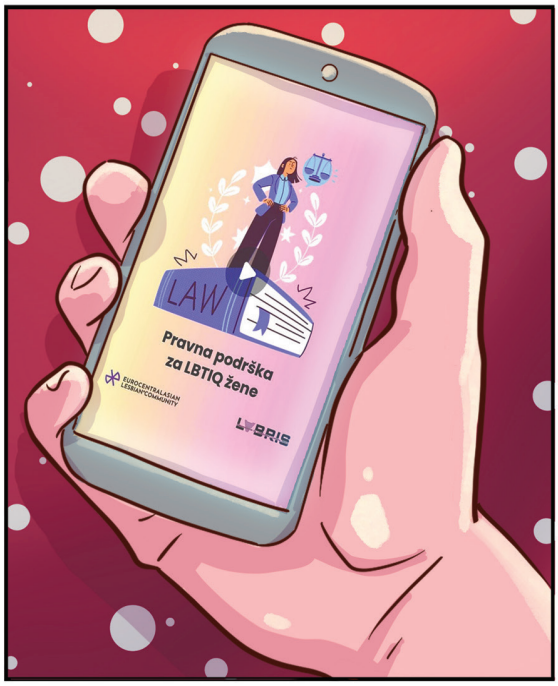

PUSTI ME, KOJI TI JE.

DOSTA VIŠE. PUSTI JE NA MIRU.
SA NJOM SI ME ZAMENILA A? UBIĆU VAS OBE. JEL SI ČULA?
MOLIO BIH VAS DA NAPUSTITE OBJEKAT PRE NEGO ŠTO NAZOVEM POLICIJU.
?
NE MORAŠ DA ZOVEŠ, SVAKAKO SAM PLANIRALA DA IDEM.
ALEKSANDRA, DA LI MOŽEŠ DA DOĐEŠ ZA PULT NA ČAS?
NARAVNO, STIŽEM.
OVO JE ČETVRTI PUT DA SE OVO DEŠAVA. PRIVATNO, SAVETUJEM TI DA PRIJAVIŠ, ALI POSLOVNO, NAŽALOST, MORAM DA TI DAM OTKAZ. NE MOŽEMO DA DOZVOLIMO OVAKVE SKANDALE.
GYM

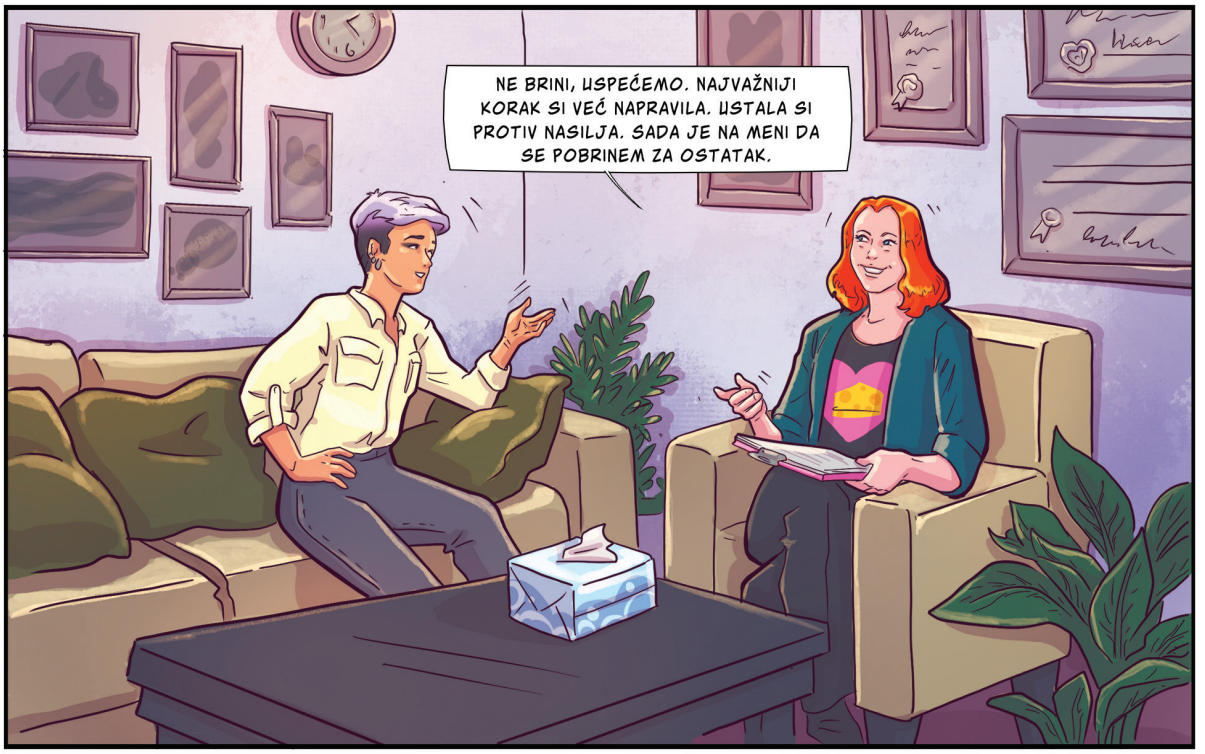
HRABROST JE TRAŽITI POMOĆ

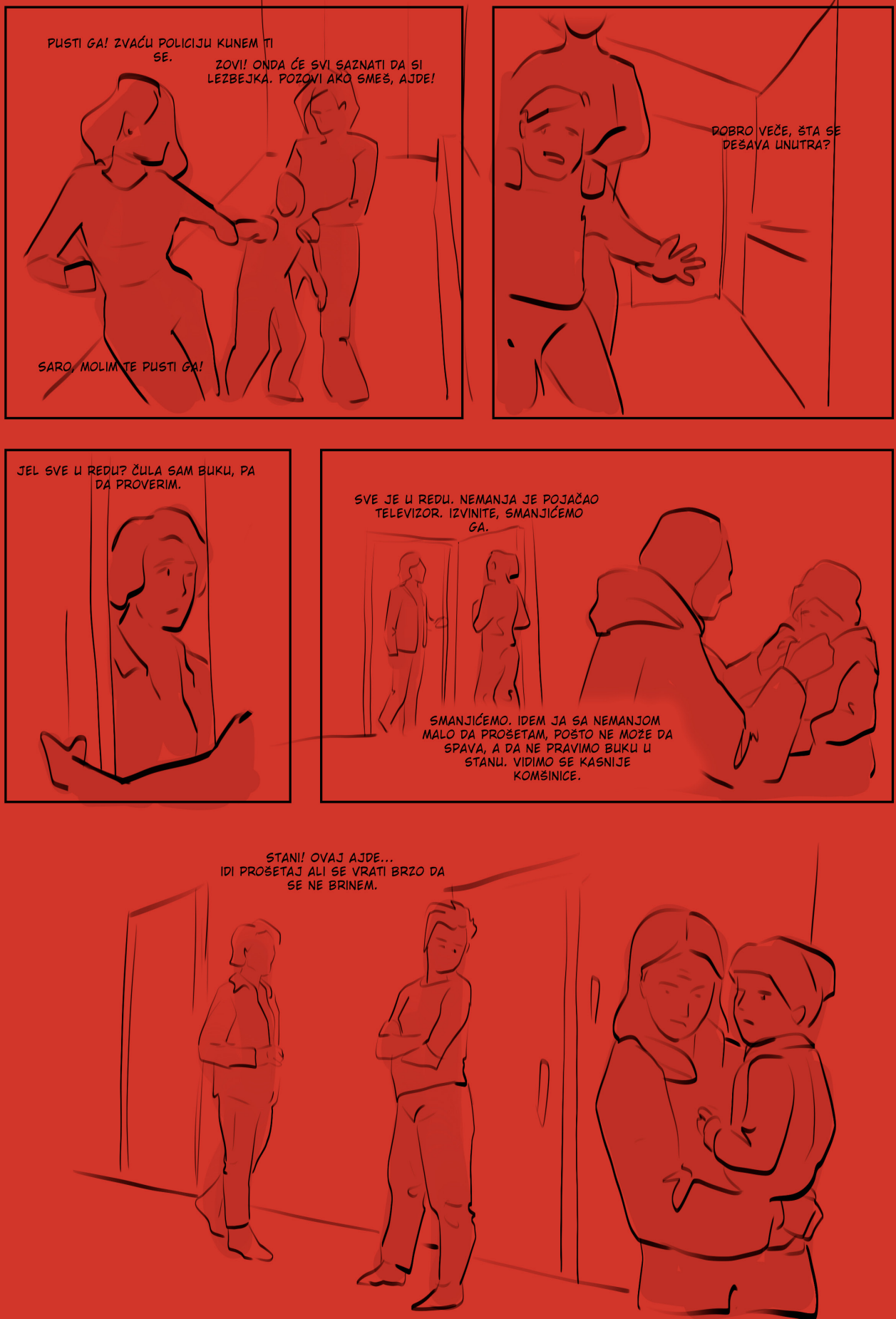

NE BRINI, USPEĆEMO. NAJVAŽNIJI KORAK SI VEĆ NAPRAVILA. USTALA SI PROTIV NASILJA. SADA JE NA MENI DA SE POBRINEM ZA OSTATAK.

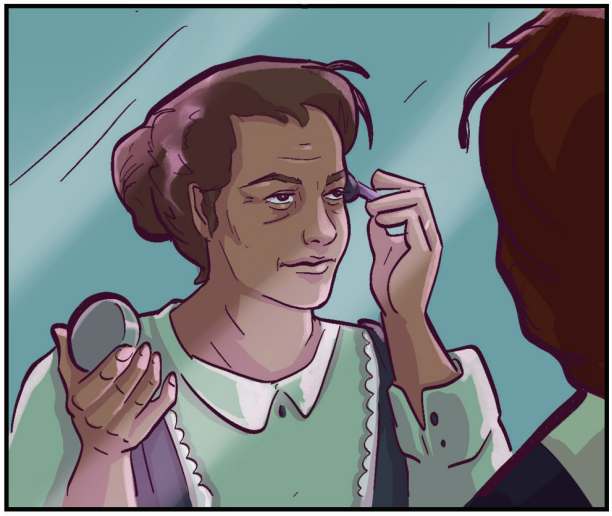

DRAGO MI JE DA SI KONAČNO STALA NA NOGE. PONOSNA SAM NA TEBE.
HVALA TI. SHVATILA SAM ŠTA LJUBAV NIJE. IAKO JE TEŠKO, ZNAM DA MOGU DA IDEM DALJE. I SVAKI DAN SAM SVE BLIŽA TOME.

PUSTI GA! ZVAĆU POLICIJU KUNEM TI SE.
ZOVI! ONDA ĆE SVI SAZNATI DA SI LEZBEJKA. POZOVI AKO SMEŠ, AJDE!
SARO, MOLIM TE PUSTI GA!
DOBRO VEČE, ŠTA SE DEŠAVA UNUTRA?
JEL SVE U REDU? ČULA SAM BUKU, PA DA PROVERIM.
SVE JE U REDU. NEMANJA JE POJAČAO TELEVIZOR. IZVINITE, SMANJIĆEMO GA.
SMANJIĆEMO. IDEM JA SA NEMANJOM MALO DA PROŠETAM, POŠTO NE MOŽE DA SPAVA, A DA NE PRAVIMO BUKU U STANU. VIDIMO SE KASNIJE KOMŠINICE.
STANI! OVAJ AJDE... IDI PROŠETAJ ALI SE VRATI BRZO DA SE NE BRINEM.

PRE NEGO ŠTO CVET PROCVETA

PANK NIJE MRTAV
OKO ZA OKO ZUB ZA ZUB
Nedo
Ema

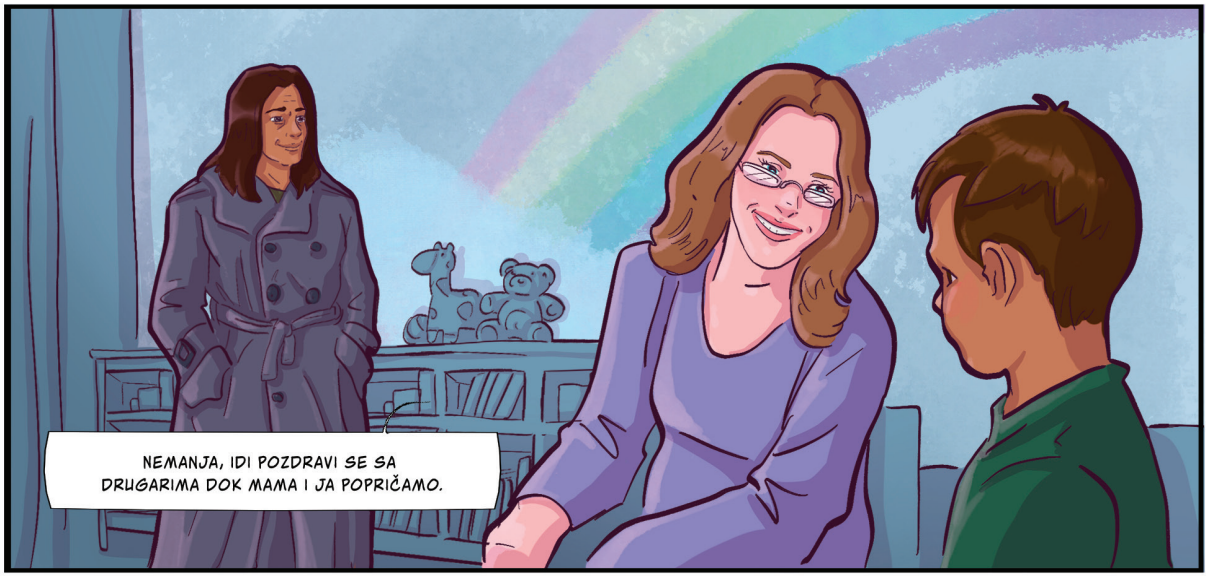

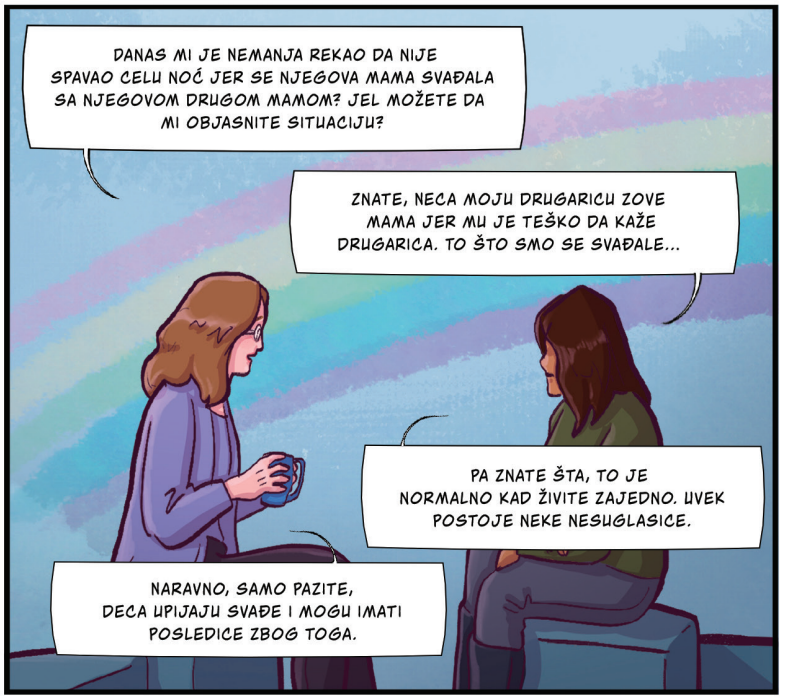

MELISA! DOĐI, MORAMO DA PORAZGOVARAMO.

OVO JE POSLEDNJA OPOMENA. DRAGA SI MI, ALI NE MOGU DA DOZVOLIM DA MI POSAO STANE. UKOLIKO JOŠ JEDNOM TA TVOJA DRUGARICA ILI ŠTA...
DRUGARICA!

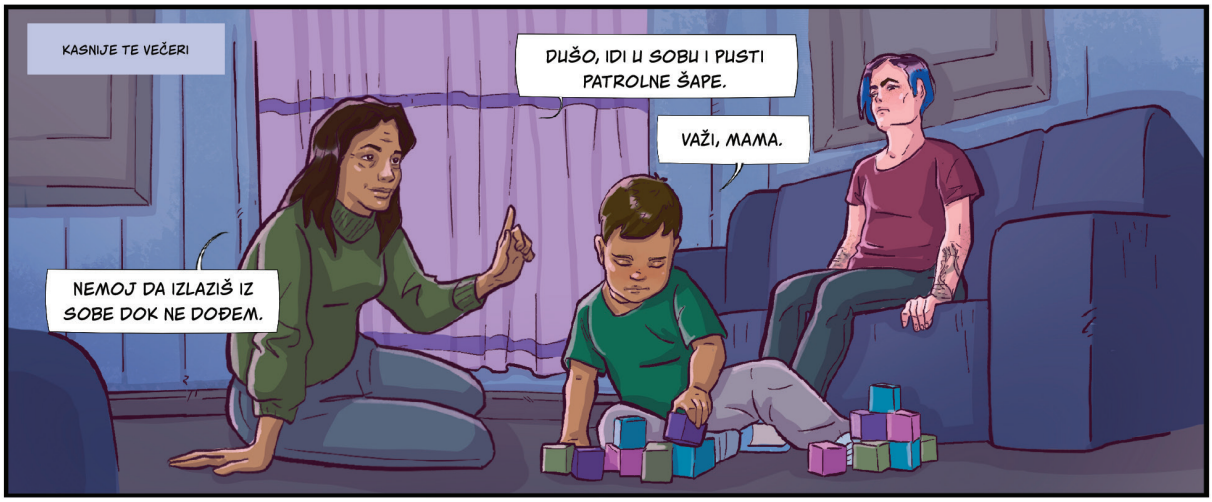

KAKO GOD. ALI, AKO SE OPET POSVAĐATE U LOKALU PRED GOSTIMA, MORAĆU DA TE OTPUSTIM.
ljudi su mi se žalili, nije im prijatno da sede ovde dok vas dve... rešavate vaše stvari.

VRTIĆ "ŠARENI VESELJKO"

NEMANJA, IDI POZDRAVI SE SA DRUGARIMA DOK MAMA I JA POPRIČAMO.

DANAS MI JE NEMANJA REKAO DA NIJE SPAVAO CELU NOĆ JER SE NJEGOVA MAMA SVAĐALA SA NJEGOVOM DRUGOM MAMOM? JEL MOŽETE DA MI OBJASNITE SITUACIJU?
ZNATE, NECA MOJU DRUGARICU ZOVE MAMA JER MU JE TEŠKO DA KAŽE DRUGARICA. TO ŠTO SMO SE SVAĐALE...
PA ZNATE ŠTA, TO JE NORMALNO KAD ŽIVITE ZAJEDNO. UVEK POSTOJE NEKE NESUGLASICE.
NARAVNO, SAMO PAZITE, DECA UPIJAJU SVAĐE I MOGU IMATI POSLEDICE ZBOG TOGA.

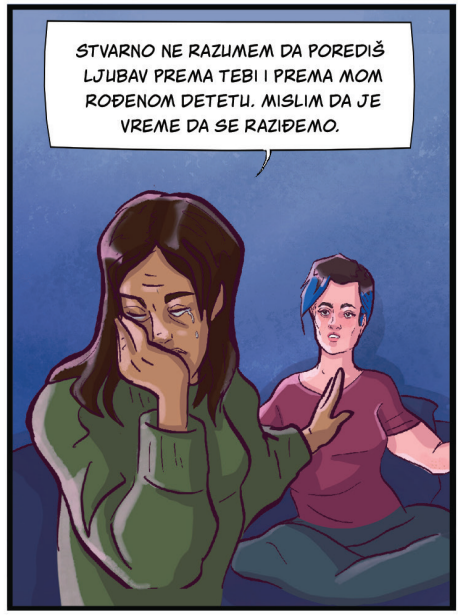

OVO VAM KAŽEM ZATO ŠTO SAM DUŽNA, KAO VASPITAČICA, DA RAZGOVARAM SA RODITELJEM UKOLIKO MI SE DETE POŽALI NA SITUACIJU KOD KUĆE.

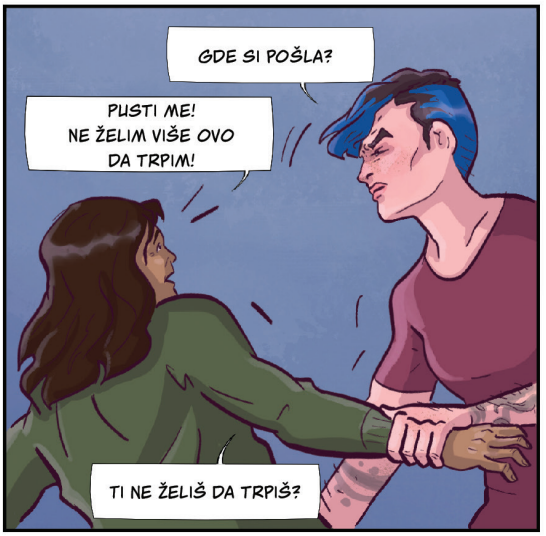

KASNIJE TE VEČERI
DUŠO, IDI U SOBU I PUSTI PATROLNE ŠAPE.
VAŽI, MAMA.
NEMOJ DA IZLAZIŠ IZ SOBE DOK NE DOĐEM.

JEL MORA UVEK NEMANJA DA SLUŠA KAKO SE MI SVAĐAMO?
TI SI ZA TO KRIVA!
MOŽDA KAD ME NE BI SKRIVALA OD DRUGIH, MOŽDA SE NE BISMO SVADJALE. ALI TI NE SMEŠ NIKOME DA KAŽEŠ DA SMO ZAJEDNO.
ZATO ŠTO ŽIVIMO U MALOM MESTU! JEL PROLAZIŠ TI NEKAD KRAJEM?

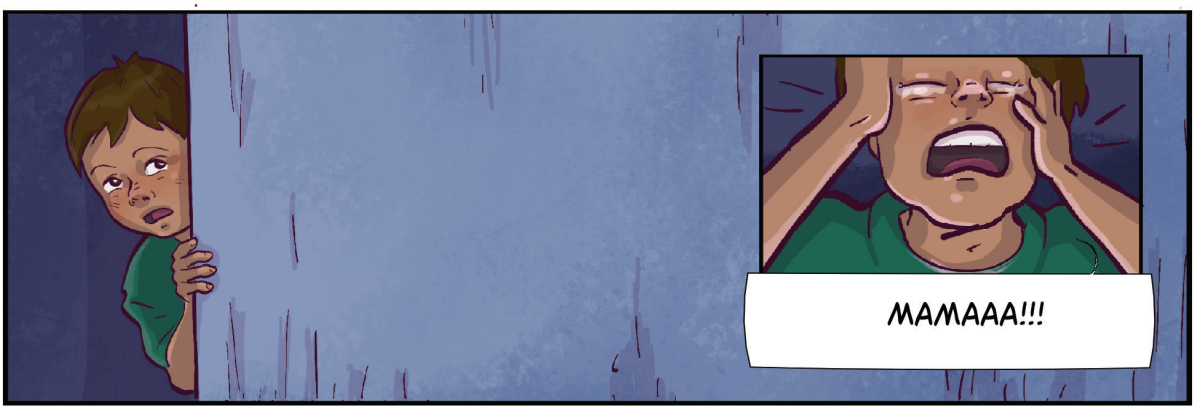

JEL VIDIŠ ZIDOVE ZGRADA? SVI SU ISPISANI GRAFITIMA: STOP PARADI SRAMA I STOP PEDERIMA!
HOĆEŠ DA KAŽEŠ DA SAM JA PROBLEM?
UVEK JE DO MENE. A NIJE TI PROBLEM DA SE SMEŠKAŠ MUŠTERIJAMA? ŠTA JE, HOĆEŠ JOŠ JEDAN DA TI NAPRAVI DETE?

POKUŠAJ JEDNOM DA ME RAZUMEŠ. JEDVA SAM DOBILA STARATELJSTVO NAD DETETOM, NE SMEM DA RIZIKUJEM DA GA IZGUBIM. ON MI JE SVE NA SVETU.
A JA NISAM? JA KOJA SAM TE PRIMILA U SVOJU KUĆU, BILA UZ TEBE I TVOJE DETE KAD TI JE BILO NAJTEŽE. ZAR NISAM ZASLUŽILA DA TI JA BUDEM SVE NA SVETU? JA!

STVARNO NE RAZUMEM DA PORediš LJUBAV PREMA TEBI I PREMA MOM ROĐENOM DETETU. MISLIM DA JE VREME DA SE RAZIĐEMO.

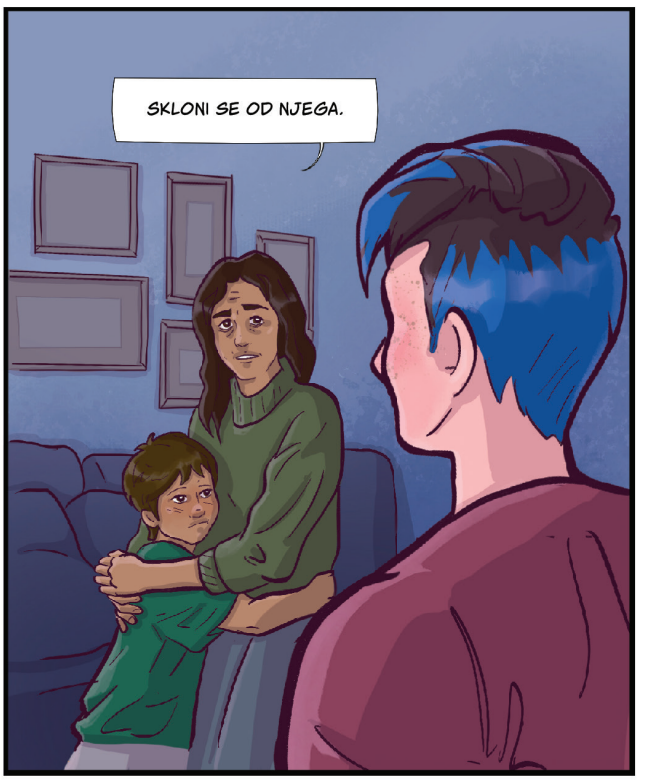

GDE SI POŠLA?
PUSTI ME! NE ŽELIM VIŠE OVO DA TRPIM!
TI NE ŽELIŠ DA TRPIŠ?

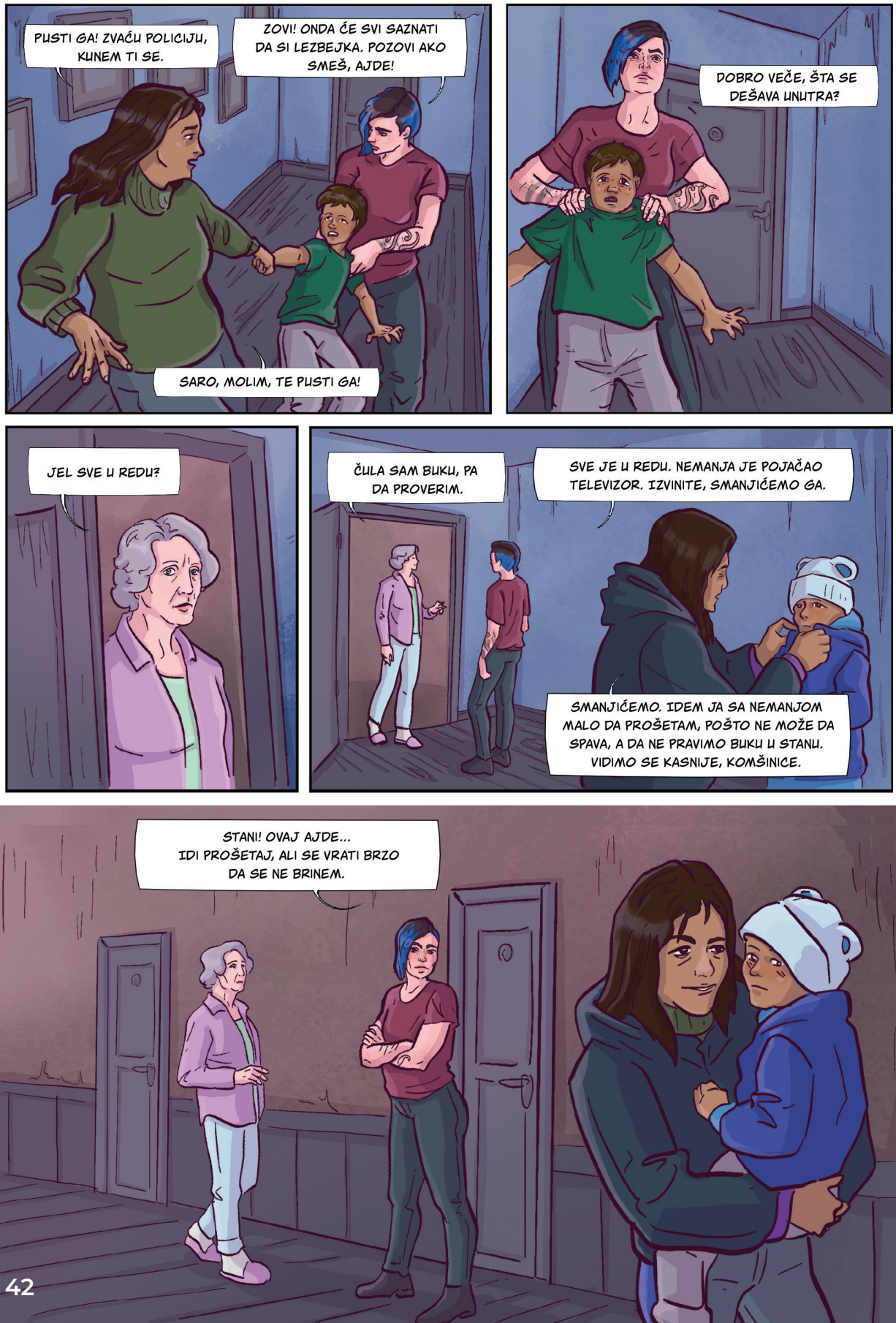

HOĆEŠ DA VIDIMO ŠTA ĆE BITI SA TOBOM KAD SVI SAZNAJU DA SI LEZBEJKA.

MAMAAA!!!

DUŠO, ZAR TI NISAM REKLA DA NE IZLAZIŠ IZ SOBE.
ČUO SAM BUKU, PA SAM SE UPLAŠIO!

NEMOJ DA SE PLAŠIŠ. MAMA I JA SAMO PRIČAMO.

SKLONI SE OD NJEGA.

PUSTI GA! ZVAĆU POLICIJU, KUNEM TI SE.
ZOVI! ONDA ĆE SVI SAZNATI DA SI LEZBEJKA. POZOVI AKO SMEŠ, AJDE!
SARO, MOLIM, TE PUSTI GA!
DOBRO VEČE, ŠTA SE DEŠAVA UNUTRA?
JEL SVE U REDU?
ČULA SAM BUKU, PA DA PROVERIM.
SVE JE U REDU. NEMANJA JE POJAČAO TELEVIZOR. IZVINITE, SMANJIĆEMO GA.
SMANJIĆEMO. IDEM JA SA NEMANJOM MALO DA PROŠETAM, POŠTO NE MOŽE DA SPAVA, A DA NE PRAVIMO BUKU U STANU. VIDIMO SE KASNIJE, KOMŠINICE.
STANI! OVAJ AJDE... IDI PROŠETAJ, ALI SE VRATI BRZO DA SE NE BRINEM.

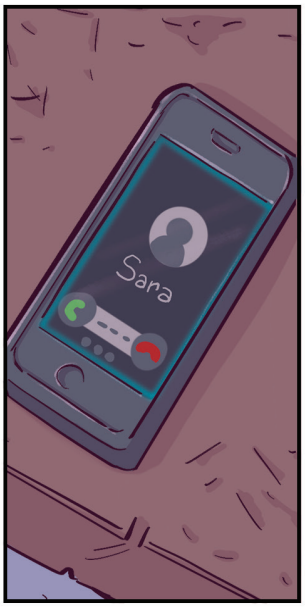

ĆAO... OVAJ... MAJO?...MELISA JE. JEL MOŽEMO DA POPRIČAMO? ZNAM DA ME NIJE BILO DUGO NAKON ONOGA... ALI...TREBAŠ MI, IZGUBILA SAM POSAO ZBOG NJE... NEMAM GDE DA ODEM...

IZVOLI, SESTRO. UĐI.
IZVINI ŠTO SAM DOŠLA KOD TEBE... ALI NEMAM GDE DA ODEM...

TREBALO JE RANIJE DA MI SE JAVIŠ, BRIGA ME ŠTA SI ALI, NEMANJA NE TREBA TO DA GLEDA. ŠTETA MELISA...IMALA SI TAKO DIVNOG MOMKA... ŠTA TI SE DESILO?
NEĆEMO SAD O TOME. DESILO MI SE DA SAM PRONAŠLA SEBE, ALI SA POGREŠNOM OSOBOM.

U REDU JE. OSTANI KOLIKO MORAŠ. SAMO NEMOJ DA MI DOVODIŠ DRUGE ŽENE U MOJU KUĆU.

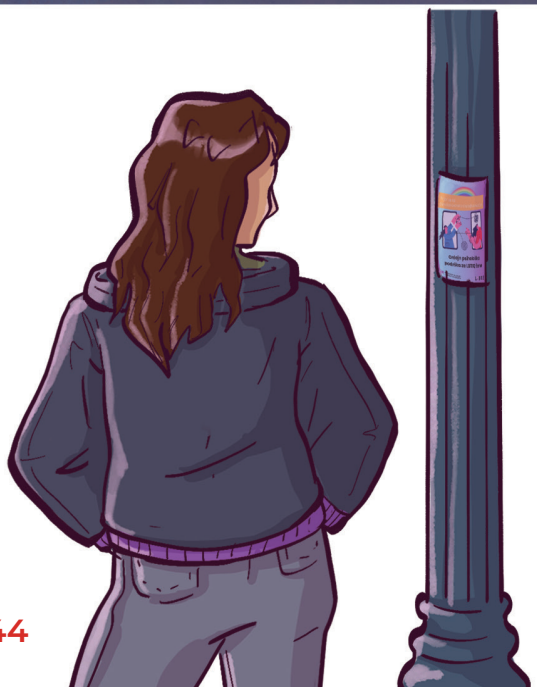
HRABROST JE TRAŽITI POMOĆ

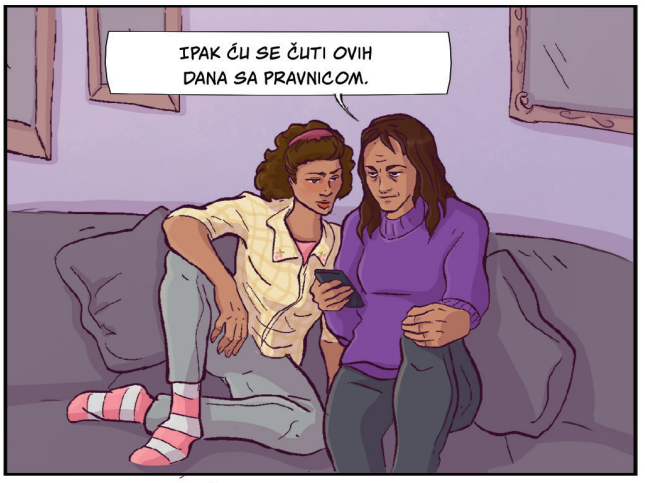

IPAK ĆU SE ČUTI OVIH DANA SA PRAVNICOM.

ŽENE IZ ORGANIZACIJE SU MI REKLE DA SE NE BRINEM I DA JE SVE BESPLATNO.

PRAVNICA: IMAM KOLEGINICU U ŠAPCU KOJA ĆE VAM TAKOĐE POMOĆI. DOBRA JE PRAVNICA.
AKO IMATE NEKOG KOME VERUJETE, PROBAJTE DA ZAPOČNETE PRIJAVU ILI BAR RAZMISLITE O TOME.
ZNAM DA NIJE LAKO, ALI NEMOJTE DA SE PLAŠITE. POLICIJA MORA DA REAGUJE, BEZ OBZIRA NA SVE.
VAŽNO JE DA BUDETE BEZBEDNI.

VIDIŠ DA NIJE BILO TOLIKO STRAŠNO.

VRTIĆ
ZOVU ME IZ NEMANJINOG VRTIĆA?!?

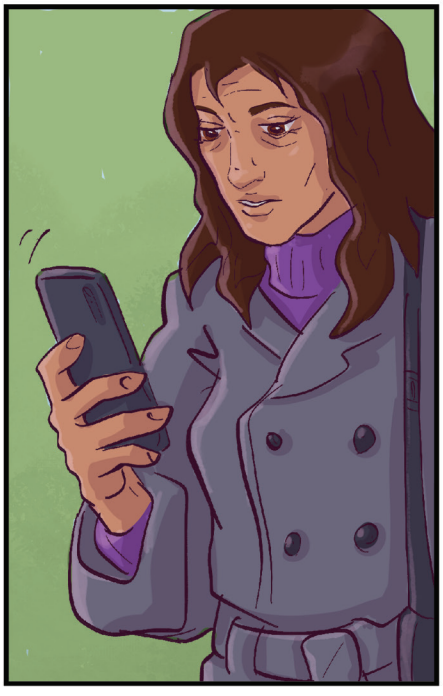

KADA SE TO DESILO? JEL NEMANJA...
RAZUMEM, DOLAZIM!

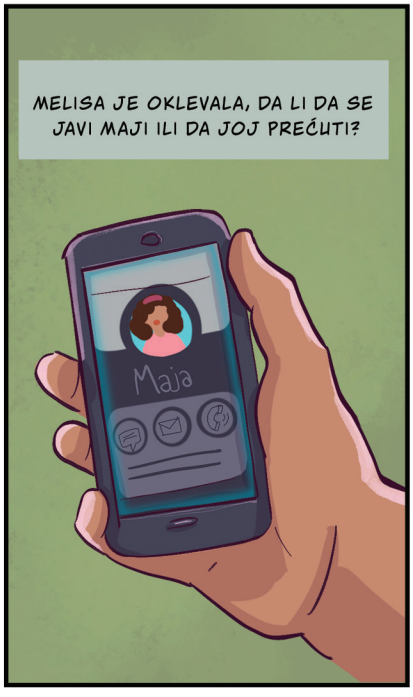

GOSPOĐO, POSLEDNJI PUT VAM KAŽEM DA PUSTITE DETE ILI ĆU ZVATI POLICIJU!

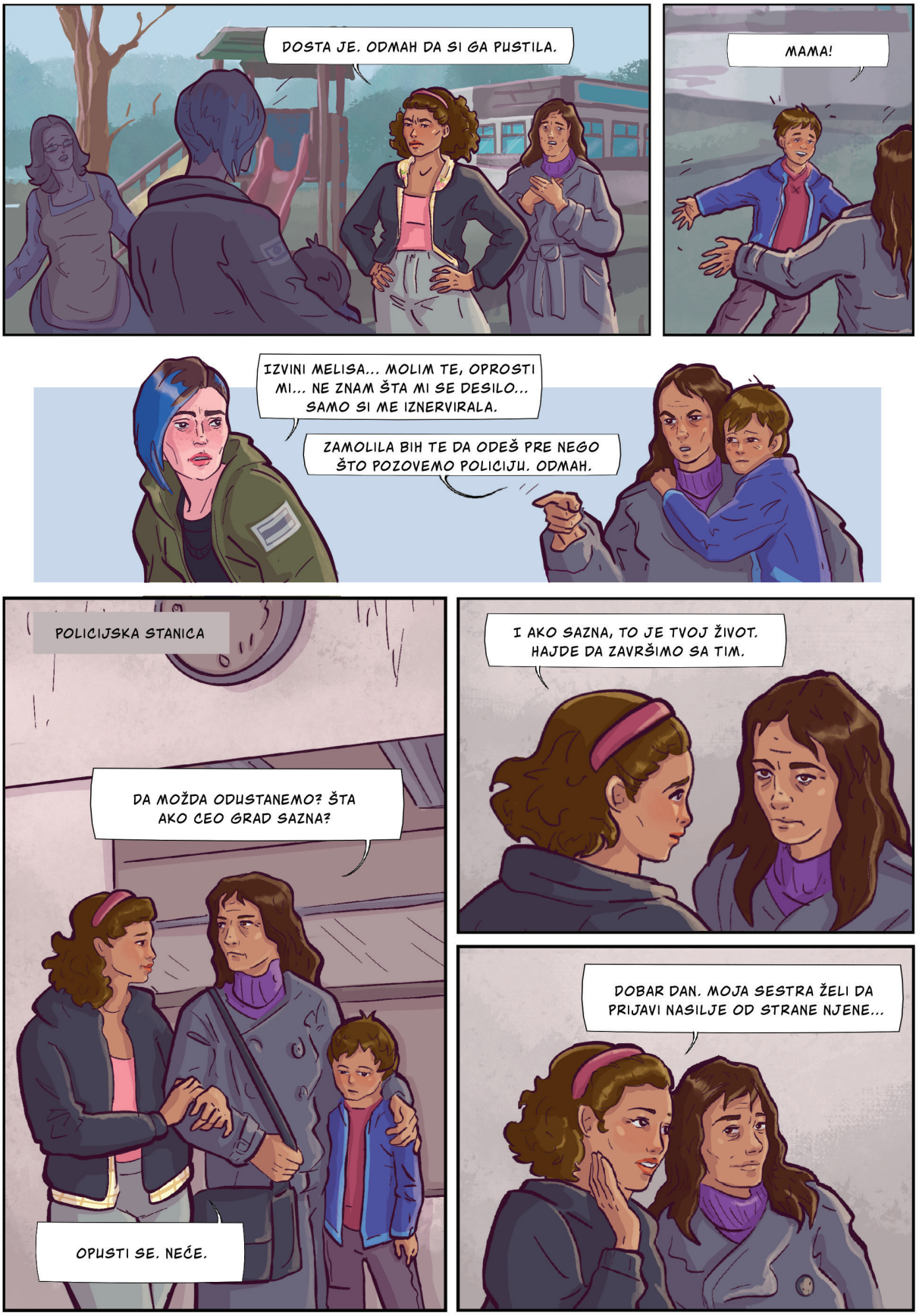

PUSTI GA. ZAVRŠILI SMO, MOLIM TE, PRIHVATI TO. DOVOLJNO MI JE TEŠKO, NEMOJ DA PRAVIŠ JOŠ SCENA.

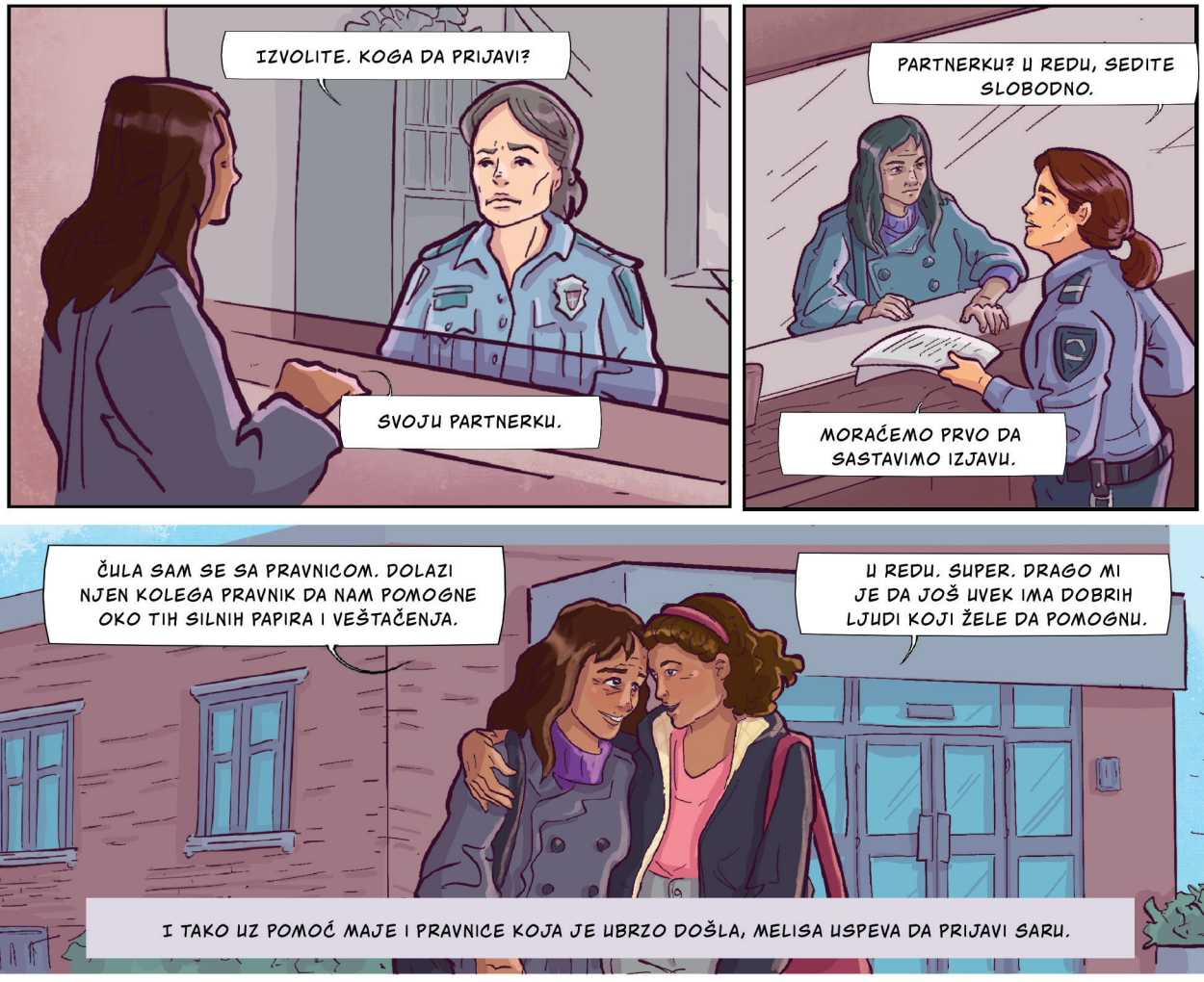

NEĆU DA GA PUSTIM! JEL SI MISLILA DA ĆEŠ ME SE TAKO LAKO OTARASITI? POSLE SVEGA ŠTO SMO PROŠLE, TAKO ME OSTAVLJAŠ?

MELISA JE OKLEVALA, DA LI DA SE JAVI MAJI ILI DA JOJ PREĆUTI?
Maja

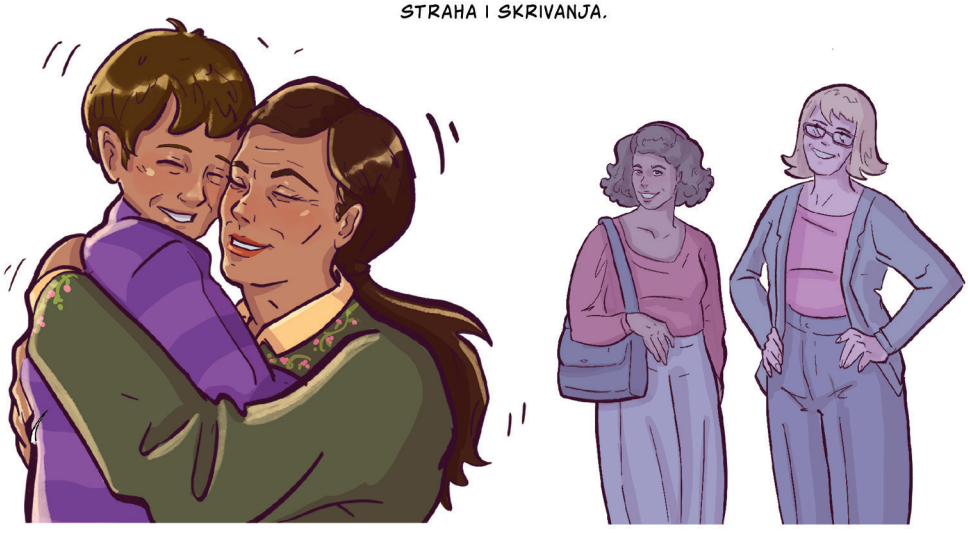

DOSTA JE. ODMAH DA SI GA PUSTILA.
MAMA!
IZVINI MELISA... MOLIM TE, OPROSTI MI... NE ZNAM ŠTA MI SE DESILO... SAMO SI ME IZNERVIRALA.
ZAMOLILA BIH TE DA ODEŠ PRE NEGO ŠTO POZOVEMO POLICIJU. ODMAH.
POLICIJSKA STANICA
DA MOŽDA ODUSTANEMO? ŠTA AKO CEO GRAD SAZNA?
OPUSTI SE. NEĆE.
I AKO SAZNA, TO JE TVOJ ŽIVOT. HAJDE DA ZAVRŠIMO SA TIM.
DOBAR DAN. MOJA SESTRA ŽELI DA PRIJAVI NASILJE OD STRANE NJENE...

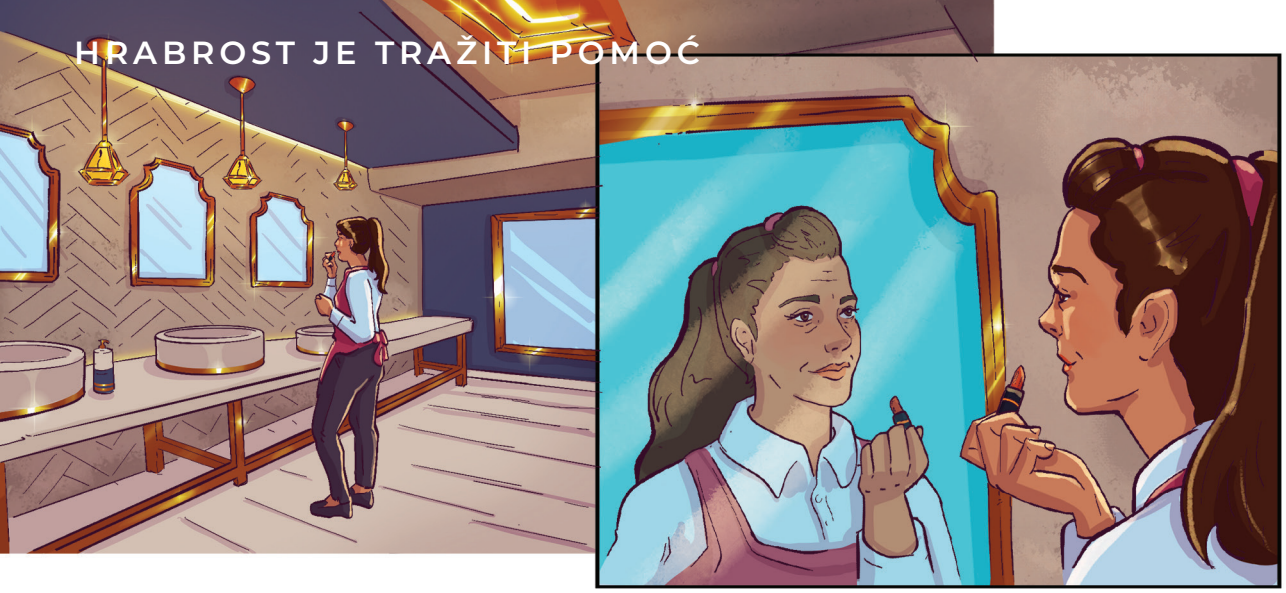

IZVOLITE. KOGA DA PRIJAVI?
SVOJU PARTNERKU.
PARTNERKU? U REDU, SEDITE SLOBODNO.
MORAĆEMO PRVO DA SASTAVIMO IZJAVU.
ČULA SAM SE SA PRAVNICOM. DOLAZI NJEN KOLEGA PRAVNIK DA NAM POMOGNE OKO TIH SILNIH PAPIRA I VEŠTAČENJA.
U REDU. SUPER. DRAGO MI JE DA JOŠ UVEK IMA DOBRIH LJUDI KOJI ŽELE DA POMOGNU.
I TAKO UZ POMOĆ MAJE I PRAVNICE KOJA JE UBRZO DOŠLA, MELISA USPEVA DA PRIJAVI SARU.
MAMA, JEL TO ZNAČI DA ĆEMO USKORO ŽIVETI SAMI?
TAKO JE, SINE. USKORO ĆEMO PO CEO DAN GLEDATI PATROLNE ŠAPE. SAMO NAS DVOJE.
TOOO! JEDVA ČEKAM.
DOBILA SAM POSAO! USKORO ĆU POČETI DA RADIM. HVALA VAM PUNO NA SVEMU ŠTO STE URADILI ZA MENE!

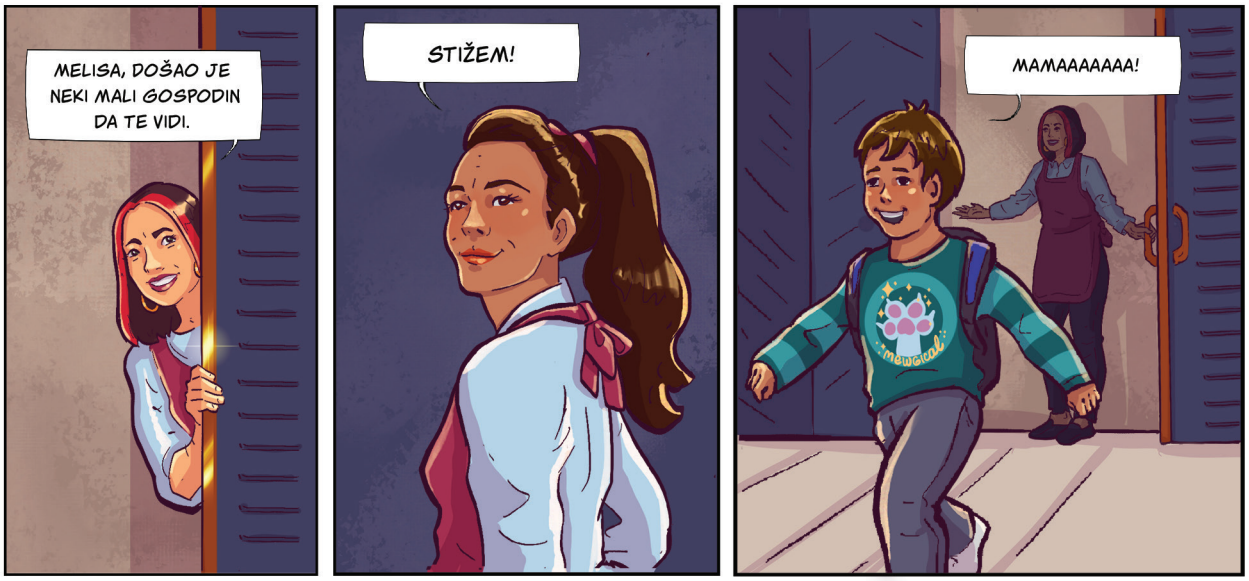

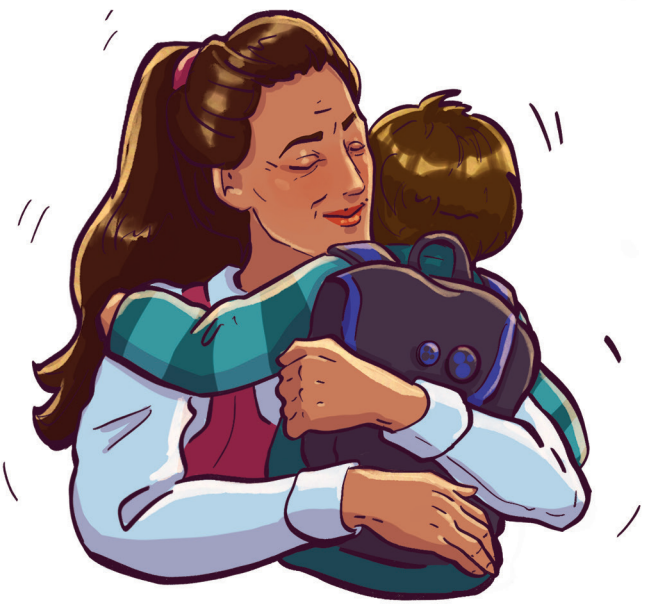

MELISA SE, ZAJEDNO SA NEMANJOM, ODSELILA OD MAJE I KONAČNO POČELA DA ŽIVI ONAKO KAKO JE ODUVEK HTELA -- BEZ STRAHA I SKRIVANJA.

MELISA, DOŠAO JE NEKI MALI GOSPODIN DA TE VIDI.
STIŽEM!
MAMAAAAAAA!

ZAVRŠNA REČ

Hvala vam što ste pročitale i pročitali ovu grafičku novelu.

Priče koje ste imale priliku da pročitate nisu samo priče o nasilju – one su i priče o otporu, o pronalaženju podrške, o hrabrosti da se kaže „dosta“ i krene dalje. Svaka od njih podseća nas da nijedna žena ne treba da bude sama u suočavanju sa nasiljem, i da podrška postoji.

Ako ste se prepoznale u nekim od ovih priča ili poznajete nekoga ko je u sličnoj situaciji, znajte da možete da nam se obratite. Labris pruža besplatnu, poverljivu psihološku i pravnu podršku.

Pišite nam na:

pravnapomoc@labris.org.rs,

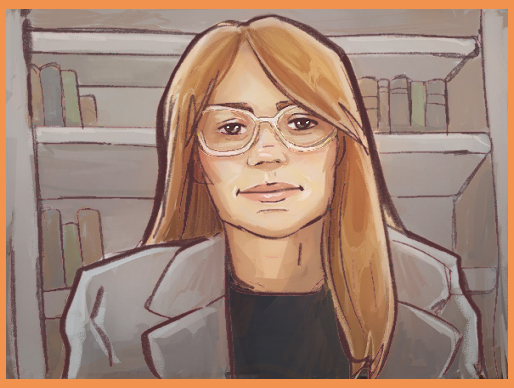
psiholoskosavetovaliste@labris.org.rs,

Ili nam se javite putem Instagrama: @Labris_Beograd.

Tu smo da saslušamo, da verujemo, i da zajedno učinimo svet bezbednijim mestom za sve. Jer,

HRABROST JE TRAŽITI POMOĆ!

Osobe koje će vas saslušati i pokušati da vam pomognu su:

MARIJANA ŠULEIĆ — sertifikovana gestalt psihoterapeutkinja sa bogatim iskustvom u radu sa ženama koje su preživele nasilje. Studirala je rodne studije i andragogiju, a njen pristup je holistički, uz fokus na povezivanje sa emocijama, dublje razumevanje sebe i razvijanje mehanizama suočavanja. Kroz praksu na SOS telefonu Autonomnog ženskog centra, Atine i Viktimološkog društva Srbije, kao i rad sa ženama koje su preživele nasilje, stekla je veštine aktivnog slušanja, empatije i razumevanja dinamike nasilnih odnosa. Takođe, kroz rad u udruženju Prostor razvila je specifične veštine podrške emocionalnoj i socijalnoj rehabilitaciji. Njena terapija je usmerena na sadašnji trenutak, osnaživanje i izgradnju unutrašnje snage.

MARJANA MAJSTOROVIĆ — feministkinja i advokatkinja iz Beograda sa višegodišnjim iskustvom u zaštiti ljudskih prava, naročito u oblasti rodne ravnopravnosti, LGBTI+ prava i borbe protiv nasilja. Kombinuje pravno znanje sa aktivističkim pristupom, zastupajući žrtve diskriminacije i nasilja u parničnim, upravnim i međunarodnim postupcima. Kao saradnica organizacije Labris pruža besplatnu pravnu pomoć, edukacije i javno zagovara unapređenje zakonskog okvira radi jasnog priznanja i zaštite istopolnih zajednica. Učestvuje u strateškim parnicama pred Evropskim sudom za ljudska prava, boreći se za pravno priznanje i zaštitu prava LGBTI+ osoba. U svom radu polazi od principa intersekcionalnog feminizma, solidarnosti i društvene odgovornosti, verujući da pravda mora biti dostupna svima, posebno onima isključenima iz institucionalnih mehanizama zaštite.

Na kraju, zahvaljujemo se svima koje su učestvovale u nastanku ove novele:

TEODORI TOMIĆ — autorki teksta

Teodora ima 20 godina i studentkinja je Fakulteta dramskih umetnosti, odsek za dramaturgiju.

ANI MILOJKOVIĆ OMI — umetnici

Ana je diplomirala Istoriju umetnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu i potom završila Master program za predmetne nastavnike u Srbiji, kao deo TEMPUS MASTS projekta, 2015. godine.Ima preko deset godina iskustva u gejming industriji, kao koncept-umetnica, gde je doprinosila ključnim projektima za različite gejming studije (najčešće igra video-igre na svom PC-ju, za slučaj da je neko radoznao). Pored rada u gejmingu, Ana je aktivno angažovana i u svetu strip-umetnosti. Jedna je od organizatorki Međunarodnog salona stripa u Beogradu u period od 2005. do 2011. godine. Redovno objavljuje kratke stripove (*Emitor, Sistem Komiks*) i učestvuje na grupnim izložbama.

LABRIS timu — Aleksandri Gavrilović i Dušanki Tomašević na vođenju celog procesa, i Hristini Piskulidis, zaduženoj za dizajn publikacije i prelom teksta.

Bez njih ove priče ne bi progovorile ovim glasom!

O LABRISU

Labris je lezbejska feministička organizacija civilnog društva, osnovana sa ciljem promocije lezbejskih ljudskih prava i lezbejske vidljivosti u društvu. Labris je organizacija koja smatra pravo na različitu seksualnu orijentaciju jednim od osnovnih ljudskih prava i radi na eliminaciji svih vrsta nasilja i diskriminacije nad lezbejkama. Reč 'lezbejka' Labris koristi kao široko, kao termin koji uključuje sve lezbejke, biseksualne i kvir žene, nezavisno od rodnog identiteta i polnih karakteristika.

VIZIJA

Labris teži jednakopravnom društvu različitosti u kojem će sve osobe bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju, rodni identitet i druge različitosti, živeti dostojanstveno uz potpunu zaštitu i afirmaciju njihovih ljudskih prava.

MISIJA

Labris je organizacija koja smatra pravo na različitu seksualnu orijentaciju jednim od osnovnih ljudskih prava i radi na eliminaciji svih vrsta nasilja i diskriminacije nad lezbejkama.

LABRIS
Beograd, 2025